МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ І АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня
І курсу, компанії СМФз-23-1
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітня програма «Державний аудит; судово–економічна експертиза у фінансових розслідуваннях»

Німчук Анастасії Василівни
підпис здобувача вищої освіти

Науковий керівник

Рябчук О.Г. к.е.н., доцент
підпис
ПІБ, науковий ступінь, вчене звання

Гарант освітньо–професійної програми

Лісовий А.В., д.е.н, професор
підпис
ПІБ, науковий ступінь, вчене звання

Допущено до захисту рішенням кафедри
протокол від «28» 01 2025 № 2

Завідувач кафедри

Лісовий А.В., д.е.н., професор
підпис
ПІБ, науковий ступінь, вчене звання

Ірпінь – 2025

Реєстрація №20 28.05.2025
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 90/A/5 13.06.2025
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: Лавренкова Я.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Члени комісії: Лісовецей А.В.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Савченко А.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Панасюк О.В.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ НАУКОВИМ КЕРІВНИКОМ				
1. Зміст роботи (наукова і практична значимість роботи, її наукова новизна, глибина дослідження, здатність екстраполяції теоретичних висновків до практичних ситуацій, наявність сильних і слабких сторін, логічність та послідовність викладення матеріалу тощо)	від 0 до 30	25		
2. Рівень підготовки здобувача (володіння професійною термінологією, вміння здійснювати аналіз, приймати рішення, вносити пропозиції тощо)	від 0 до 10	10		
3. Ставлення здобувача до виконуваної роботи (дотримання календарного плану, урахування пропозиційї зауважень наукового керівника, оформлення роботи тощо)	від 0 до 10	10		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	**45**		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 15	15		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 30	25		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	45		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	90		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
90	A	5	13.02.25	Завіненкова І.І. Пізнянська В. Лісовець А.В. Савченко Ж.І.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Д	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

АНОТАЦІЯ

Організація та методика аудиту і аналізу доходів та витрат підприємства

Мета роботи полягає в узагальненні теоретичних знань і практичного досвіду організації та методики здійснення аудиту і аналізу доходів і витрат підприємства, а також у розробці напрямів їх вдосконалення.

Завданнями роботи є визначити економічну сутність доходів і витрат підприємства, а також дослідити концептуальні основи аудиту та аналізу цих показників; проаналізувати організацію та методику проведення аудиту доходів і витрат на прикладі ТОВ «Житомирський маслозавод»; розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення аудиту і аналізу доходів і витрат підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні й практичні аспекти організації та методики аудиту і аналізу доходів і витрат підприємства.

Об'єктом дослідження виступає процес і результати проведення аудиту та аналізу доходів і витрат ТОВ «Житомирський маслозавод».

Базою дослідження виступає матеріали фінансової, податкової та статистичної звітності ТОВ «Житомирський маслозавод».

За результатами дослідження сформульовані рекомендації щодо напрямів удосконалення організації та методики аудиту і аналізу доходів і витрат підприємства. Запропоновані рекомендації можуть бути впроваджені у практичну діяльність підприємств з метою покращення управління фінансовими ресурсами.

Одержані результати можуть бути використані для вдосконалення процесу організації та методики аудиту й аналізу доходів і витрат на підприємствах різних галузей; у практичній діяльності фінансових відділів і аудиторських служб підприємств з метою підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами; як основа для підготовки навчальних матеріалів із тематики аудиту та

аналізу доходів і витрат; для проведення подальших наукових досліджень у сфері фінансового аудиту та економічного аналізу.

Дипломна робота містить 111 сторінок, 14 таблиць, 10 рисунків, список використаних джерел з 51 найменувань, 4 додатки.

Ключові слова: аудит, аналіз, доходи, витрати, підприємство, фінансова ефективність.

Рік виконання дипломної роботи 2023-2024.

Рік захисту роботи 2025.

ABSTRACT

Organization and methodology of audit and analysis of income and expenses of the enterprise

The purpose of the work is to generalize theoretical knowledge and practical experience of the organization and methodology of auditing and analyzing income and expenses of the enterprise, as well as to develop areas for their improvement.

The objectives of the work are to determine the economic essence of the income and expenses of the enterprise, as well as to explore the conceptual foundations of auditing and analyzing these indicators; to analyze the organization and methodology of auditing income and expenses using the example of LLC "Zhytomyr Creamery"; to develop practical recommendations for improving the audit and analysis of income and expenses of the enterprise in order to increase the efficiency of its activities.

The subject of the study is the theoretical and practical aspects of the organization and methodology of auditing and analyzing income and expenses of the enterprise.

The object of the study is the process and results of auditing and analyzing income and expenses of LLC "Zhytomyr Creamery"

The basis of the study is the materials of financial, tax and statistical reporting of LLC "Zhytomyr Creamery".

Based on the results of the study, recommendations were formulated on areas for improving the organization and methodology of auditing and analyzing the income and expenses of the enterprise. The proposed recommendations can be implemented in the practical activities of enterprises in order to improve the management of financial resources.

The results obtained can be used to improve the process of organizing and methodology of auditing and analyzing income and expenses at enterprises of various industries; in the practical activities of financial departments and audit services of enterprises in order to increase the efficiency of financial resource management; as a basis for preparing educational materials on the subject of auditing and analyzing income and expenses; for conducting further scientific research in the field of financial audit and economic analysis.

The thesis contains 111 pages, 14 tables, 10 figures, a list of sources used with 51 names, 4 appendices.

Keywords: audit, analysis, income, expenses, enterprise, financial efficiency.

Year of completion of the thesis 2023-2024.

Year of defense of the thesis 2025.

ВІДГУК

наукового керівника кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота виконана на належному рівні, відповідно до методичних рекомендацій. У роботі розкрито методичні основи та практику здійснення аудиту і аналізу доходів та витрат підприємства на прикладі результатів аудиту АТ «Житомирський маслозавод».

Висновки, зроблені автором роботи, та пропозиції за результатами дослідження є логічними, науково обґрунтованими та актуальними.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів дослідження у процесі здійснення аудиту і аналізу доходів та витрат підприємства.

Кваліфікаційна робота виконана на належному науковому та практичному рівні, є завершеною працею, розкриває аналітичні, когнітивні та наукові здібності здобувача вищої освіти (автора роботи) та заслуговує високої оцінки.

Кваліфікаційна робота рекомендується до захисту.

Керівник кваліфікаційної роботи О.Г. Рябчук

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувачки вищої освіти

Німчук Анастасії Василівни

розглянута на засіданні кафедри, протокол від «28» січня 2025 р. № 2/2, допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри Андрій ЛІСОВИЙ

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП **5**

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ АУДИТУ І АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА **8**

1.1. Дослідження економічної сутності та концептуальних основ аудиту і аналізу доходів та витрат підприємства **8**

1.2. Економічна характеристика та аналіз основних показників діяльності АТ «Житомирський маслозавод» **25**

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ І АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД» **31**

2.1. Організація і методика аудиту доходів та витрат АТ «Житомирський маслозавод» **31**

2.2. Аналіз показників доходів та витрат під час проведення аудиту АТ «Житомирський маслозавод» **42**

2.3. Узагальнення результатів аудиту доходів та витрат АТ «Житомирський маслозавод» **50**

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ доходів та витрат ПІДПРИЄМСТВА **54**

ВИСНОВКИ **59**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ **63**

ДОДАТКИ **68**

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Доходи і витрати є основними складовими фінансової діяльності підприємства, що безпосередньо впливають на його прибутковість, конкурентоспроможність та економічну стійкість. У сучасному динамічному бізнес-середовищі складність фінансових операцій постійно зростає, що потребує удосконалення методик аудиту для забезпечення достовірності фінансової звітності, запобігання ризикам і шахрайству.

Посилення вимог до фінансового контролю, зокрема впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, обумовлює необхідність проведення детального аудиту доходів та витрат. Це дозволяє підприємствам не лише виконувати регуляторні вимоги, але й формувати прозору фінансову базу для залучення інвестицій. Аналіз доходів та витрат також є важливим інструментом для оптимізації управлінських рішень, спрямованих на зниження витрат, підвищення ефективності діяльності та забезпечення довгострокового розвитку.

У сучасних умовах цифрових трансформацій актуальність дослідження зростає завдяки необхідності інтеграції новітніх технологій в організацію аудиторських процесів. Це забезпечує підвищення оперативності, точності та ефективності аналізу, що особливо важливо для стратегічного планування та прогнозування. Вчасний і якісний аналіз доходів та витрат дозволяє ідентифікувати можливі ознаки фінансової нестабільності, що сприяє запобіганню банкрутства та забезпеченню фінансової стійкості.

Соціально-економічна значущість теми обумовлена тим, що прозорість фінансової діяльності підприємств сприяє зміцненню довіри інвесторів, кредиторів та інших стейкхолдерів, що є важливим фактором економічного зростання. Таким чином, дослідження організації та методики аудиту і аналізу доходів та витрат підприємства є актуальним і сприяє вирішенню нагальних

проблем сучасного фінансового менеджменту, підтримуючи розвиток підприємств у складних економічних умовах.

Мета даної дипломної роботи полягає в узагальненні теоретичних знань і практики організації та методики здійснення аудиту і аналізу доходів та витрат підприємства та розробці напрямів їх вдосконалення.

Для досягнення мети передбачається вирішення таких завдань:

1. З’ясувати економічну сутність доходів та витрат підприємства, а також дослідити концептуальні основи аудиту і аналізу цих показників.
2. Проаналізувати організацію і методику проведення аудиту доходів та витрат на прикладі АТ «Житомирський маслозавод».
3. Запропонувати напрями вдосконалення аудиту і аналізу доходів та витрат підприємства для підвищення ефективності управління.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти організації та методики аудиту і аналізу доходів та витрат підприємства.

Об'єктом дослідження є процес та результати здійснення аудиту і аналізу доходів та витрат АТ «Житомирський маслозавод».

Базою дослідження даної роботи є АТ «Житомирський маслозавод».

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось за допомогою таких методів, як аналіз, синтез, порівняльний аналіз, експертне оцінювання та статистичний аналіз. Метод аналізу дозволив розчленувати систему доходів та витрат підприємства на складові частини, дослідити окремі елементи, такі як структура доходів, основні види витрат і їхній вплив на фінансовий результат. Застосування методу синтезу забезпечило об'єднання отриманих в ході аналізу даних у єдину цілісну систему, що дало змогу вивчити взаємозв’язки між різними складовими доходів та витрат, а також оцінити їхній сукупний вплив на фінансовий стан підприємства.

Порівняльний аналіз був використаний для зіставлення показників доходів та витрат у динаміці за різні періоди, а також для порівняння даних між різними підприємствами. Для уточнення і доповнення отриманих даних було

залучено метод експертного оцінювання. Завдяки консультаціям і оцінкам фахівців з фінансів та аудиту вдалося якісно охарактеризувати особливості аудиторських процедур, отримати об’єктивні висновки щодо організації аналізу доходів та витрат та врахувати практичний досвід у розробці рекомендацій.

Метод статистичного аналізу застосовувався для опрацювання кількісних даних, що дозволило виявити основні закономірності та тенденції в показниках доходів та витрат, розрахувати середні значення, коефіцієнти кореляції та варіації, а також побудувати прогнози на основі наявних даних. Комплексне використання цих методів забезпечило системність і достовірність отриманих результатів, створило умови для глибокого аналізу та розробки ефективних практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики аудиту і аналізу доходів та витрат підприємства.

Джерела інформації. При виконанні роботи використовуються дані бухгалтерського обліку, фінансова, податкова та статистична звітність підприємства, а також законодавчі акти та наукові публікації, зазначені в переліку використаних джерел.

Наукова новизна та практична значущість роботи полягає в поглибленні теоретичних та практичних аспектів здійснення організації та методики аудиту і аналізу доходів та витрат на підприємстві. Результати дослідження можуть бути використані для практичного впровадження в роботу підприємства.

Основні положення даного дослідження публікувались у Журналі «Актуальні питання економічних наук».

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ АУДИТУ І АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Дослідження економічної сутності та концептуальних основ аудиту і аналізу доходів та витрат підприємства

В умовах переходу України до ринкової економіки, яка характеризується високою динамікою, постійними реформами, удосконаленням систем та підвищенням рівня соціально-економічного розвитку, дедалі більшої значущості набувають поняття «дохід» і «витрати», що є основою функціонування кожного підприємства. Бухгалтерський облік доходів та витрат операційної діяльності виступає ключовим елементом інформаційної системи підприємства, забезпечуючи збір, обробку та надання даних для ефективного управління, маркетингу, контролю та аналізу [5, с. 114].

Розвиток і формування різних видів господарської діяльності сприяє підвищенню доходів та оптимізації витрат. Зростання цих видів діяльності створює сприятливі умови для розвитку підприємництва, виступає інструментом трансформації економічної структури та каталізатором змін у ринковому середовищі. Це, своєю чергою, впливає на інші економічні категорії та явища, змушуючи їх адаптуватися до нових умов.

Сьогодні в Україні визначено основні види господарської діяльності підприємств, які наведено на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. Основні види діяльності підприємства

Джерело: складено автором на основі в МСБО 18 «Дохід» [31].

Варто зазначити, що розвиток усіх згаданих видів діяльності сприяє формуванню конкуренції, економії та ефективному використанню матеріальних, нематеріальних і трудових ресурсів, а також впровадженню потужних стимулів для залучення покупців. Як результат, підприємство отримує різноманітні джерела доходів.

Згідно з НП(С)БО 15 «Дохід» [41], доходи підприємства класифікуються за групами, що включають операційні, фінансові та інші доходи. Наприклад, до операційних доходів відносять виручку від реалізації продукції та інші надходження, пов’язані з основною діяльністю. Фінансові доходи охоплюють дивіденди, відсотки та інші прибутки від фінансових інвестицій, тоді як до інших доходів належать надходження від неопераційної діяльності, такі як курсові різниці чи реалізація необоротних активів.

Розвиток видів господарської діяльності забезпечує формування конкуренції, оптимальне використання ресурсів та створює сприятливе середовище для розвитку підприємництва [41].

Доходи – це економічні вигоди, отримані внаслідок діяльності підприємства, які виражаються у формі виручки від продажу продукції (товарів, послуг), а також гонорарів, відсотків, дивідендів тощо. У бухгалтерському

обліку доходи відображаються як надходження активів або зменшення зобов’язань, що призводять до збільшення власного капіталу, за винятком зростання капіталу внаслідок внесків власників [6, с. 89].

Методологія формування, оцінки та визнання доходів у бухгалтерському обліку, а також їх розкриття у фінансовій звітності, визначається Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» та Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Ці стандарти стосуються підприємств та інших юридичних осіб в Україні, незалежно від форми власності, за винятком бюджетних та банківських установ [41, 44].

Згідно з НП(С)БО 15 «Дохід», доходи визнаються під час збільшення активів або зменшення зобов’язань, що призводить до зростання власного капіталу (за винятком внесків учасників підприємства), за умови, що доходи можуть бути достовірно оцінені. Критерії визнання доходів, зазначені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 15, застосовуються окремо до кожної операції, хоча іноді можуть застосовуватися до окремих елементів однієї операції або до кількох операцій разом, залежно від їхньої суті [45].

Відповідно до пункту 6 НП(С)БО 15 «Дохід» [41], не вважаються доходами надходження від інших осіб, зокрема: суми ПДВ, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету або позабюджетних фондів; суми надходжень за договорами комісії, агентських та інших подібних договорах на користь комітента або принципала; суми авансів на оплату продукції (товарів, робіт, послуг); суми, що належать іншим особам; надходження від первинного розміщення цінних паперів; сума балансової вартості валюти.

Деякі з цих надходжень мають специфічний порядок відображення в обліку, наприклад, податки, що входять до ціни продажу, та надходження за договорами комісії чи агентськими угодами. На думку проф. Ф. Ф. Бутинця [6], такі надходження мають відображатися за кредитом рахунку обліку доходів, а

потім вилучатися проведенням через дебет того ж рахунку або дебет рахунку 704 «Вирахування з доходу». Інші надходження, які не визнаються доходом, відображаються без застосування рахунків класу 7 [41].

У бухгалтерському обліку дохід відображається за справедливою вартістю отриманих активів або активів, що підлягають отриманню. І.В. Кривов'язюк [23] стверджує, що сума доходу зазвичай визначається домовленістю між підприємством і покупцем або користувачем активу і оцінюється за справедливою вартістю отриманої компенсації або тієї, що може бути отримана, з урахуванням торговельних знижок.

При оцінці доходів важливо правильно розрізняти валовий і чистий доходи. Валовий дохід включає всю економічну вигоду, яку підприємство отримало або має отримати, тоді як чистий дохід виключає суми, що не приносять економічної вигоди (податки, акцизи тощо). Справжнім доходом підприємства є чистий дохід, розрахований як різниця між виручкою від реалізації продукції та сумами податків, акцизів та інших зборів або вирахувань.

Таким чином, доходи у бухгалтерському обліку виражаються у сумі грошових коштів або їх еквівалентів, які були отримані або підлягають отриманню, і класифікуються за різними ознаками, такими як реалізація продукції, надання послуг, використання активів підприємства іншими особами (відсотки, дивіденди, роялті).

Дохід від надання послуг має визнаватися на основі ступеня завершеності операцій з надання послуг на дату балансу. Це означає, що дохід визнається відповідно до ступеня завершеності надання послуг у звітному періоді. Важливо, щоб результат надання послуг міг бути достовірно оцінений, і доходи, які були або будуть отримані в зв'язку з операцією, могли бути достовірно визначені. Крім того, існує ймовірність отримання підприємством економічних вигод, пов'язаних з операцією [27].

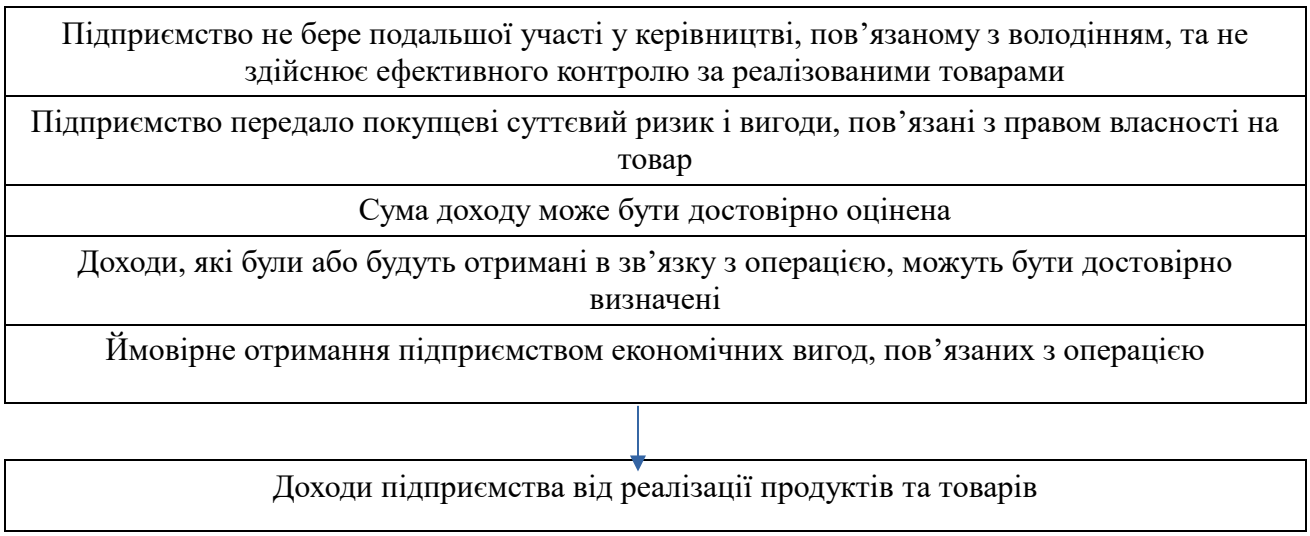

Рис. 1.2. Умови визнання доходів

Джерело: складено автором на основі в МСБО 18 «Дохід» [31].

Для визнання доходу від надання послуг за ступенем завершеності операцій використовуються кілька методів. По–перше, дохід визнається на основі оцінки виконаних робіт, що передбачає визначення ступеня готовності наданих послуг і їх конкретної вартості. По–друге, визначається питома вага обсягу послуг, наданих на певну дату, у відношенні до загального обсягу послуг, які повинні бути надані. По–третє, дохід можна визначити на основі питомої ваги витрат, понесених підприємством на даний момент, у відношенні до загальної суми очікуваних витрат на надання послуг. Це означає, що сума витрат, здійснених на певну дату, включає тільки ті витрати, які безпосередньо пов'язані з обсягом наданих послуг на цю дату [19].

Таким чином, дохід від надання послуг визнається в тій частині, яка відповідає ступеню завершеності надання послуг на дату балансу, за умови, що результат може бути достовірно оцінений і ймовірність отримання економічних вигод підтверджена.

Визнання доходу за методом рівномірного нарахування використовується, коли надання послуг передбачає виконання необмеженої кількості дій (операцій) протягом певного періоду. Якщо дохід від надання послуг не може бути точно визначений, він визнається у розмірі визначених витрат, що

підлягають відшкодуванню. Якщо ж немає ймовірності відшкодування цих витрат, дохід не визнається, а витрати відносяться до витрат звітного періоду.

Дохід від цільового фінансування визнається тільки в сумі витрат, пов’язаних із цим фінансуванням, у періодах, коли ці витрати виникають. Для цього не є обов'язковим надходження «цільових» сум на рахунок підприємства; достатньо мати підтвердження того, що таке фінансування буде отримане. Таким чином, цільове фінансування не визнається доходом до підтвердження його отримання. Отримане цільове фінансування визнається доходом у періодах, коли були здійснені витрати, пов’язані з виконанням умов цільового фінансування.

Метод поетапного закінчення для визнання доходу включає такі способи:

1. Огляд виконаних робіт – сторони визначають ступінь готовності послуг та їх конкретну суму.
2. Співвідношення виконаних робіт на дату балансу до загального обсягу за договором.
3. Співвідношення фактично понесених витрат на дату балансу до їх оціненої загальної суми.

Метод рівномірного нарахування застосовується у випадках, коли обсяг виконання не визначений конкретно.

У таблиці 1.1 наведено порядок визнання доходу від цільового фінансування [5, с. 110].

Таблиця 1.1

Порядок визнання доходу від цільового фінансування

№	Вид доходу	Порядок визнання	Порядок невизнання
1	Цільове фінансування	Визнається доходом, якщо є підтвердження отримання фінансування та виконання його умов	Не визнається доходом до підтвердження отримання фінансування та виконання умов
2	Цільове фінансування як компенсація збитків	Визнається доходом періоду, в якому виникла дебіторська заборгованість, пов'язана з фінансуванням	Не визнається доходом, якщо дебіторська заборгованість не виникла у відповідному періоді
3	Отримане цільове фінансування	Визнається доходом тих періодів, у яких були здійснені витрати, пов’язані з використанням фінансування	Не визнається доходом тих періодів, у яких витрати, пов’язані з використанням фінансування, не були здійснені
4	Цільове фінансування капітальних інвестицій	Визнається доходом пропорційно до нарахованої амортизації об’єктів інвестування в період їх корисного використання	Не визнається доходом періоду, в якому немає корисного використання об’єктів інвестування

Джерело: складено автором на основі в МСБО 18 «Дохід» [31].

Дохід, який виникає в результаті використання активів підприємства іншими сторонами, визнається у вигляді відсотків, роялті та дивідендів. Відсотки визнаються у звітному періоді, до якого вони відносяться, на основі нарахування і строку користування активами. Роялті визнаються відповідно до економічного змісту угоди. Дивіденди визнаються, коли виникає право акціонерів на їх отримання.

Доходи класифікуються в бухгалтерському обліку на:

– Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
– Інші операційні доходи;

- Фінансові доходи;
- Інші доходи;
- Надзвичайні доходи.

Планом рахунків передбачені окремі рахунки для обліку доходів за видами діяльності з детальним описом складу доходів.

Основною метою кожного підприємства є отримання доходів. Аналіз фінансового стану підприємства може визначити, наскільки ефективно або неефективно здійснюється управління компанією. У сучасному бізнес–середовищі аналіз фінансового стану є важливою частиною процесу управління підприємством. Основним напрямком його застосування є виявлення можливостей підвищення ефективності діяльності підприємства та визначення перспектив його розвитку.

Кожне підприємство, незалежно від його форми власності, організаційно–правової форми, видів та обсягів діяльності, місцезнаходження та інших параметрів, зобов'язане проводити витрати та отримувати доходи [26]. За словами американського мультимільярдера Білла Гейтса, який є співзасновником і колишнім керівником компанії «Майкрософт», ключовими елементами діяльності будь–якого підприємства є клієнти, продукти і послуги, доходи, витрати, конкуренти, доставка продукції або надання послуг споживачам і персонал компанії.

За думкою Гейтса, керівництво підприємства повинно ефективно управляти своїми доходами та витратами, оскільки без здійснення продажів на ринку, вчасного розрахунку рахунків та виплати заробітної плати компанії не вдасться досягти стійкого успіху.

Таким чином, адміністративно–управлінський персонал підприємства повинен постійно відстежувати процеси, пов'язані з різними видами, формами, напрямками, статтями, елементами та сумами витрат, а також видами, формами, типами, напрямками доходів. Використання фразеологічних стандартів, таких

як «здійснення витрат» або «проведення витрат» та «отримання доходів» або «одержання доходів», виявляється належним та доречним.

Процес виробництва продукції (робіт, послуг) супроводжується певними витратами. Визначення витрат наведено у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [46], а склад витрат описано у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [42].

Витрати відображають зменшення економічних вигод у формі вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу, за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу серед власників.

У випадку, якщо жодна з умов визнання активів не виконується, актив не визнається, а витрати на його придбання відносяться до «Інших операційних витрат» у поточному періоді. Такі активи обліковуються на позабалансовому рахунку 07 «Списані активи».

Бухгалтерське розуміння витрат відрізняється від економічного. Витрати, в економічному сенсі, є загальноекономічною категорією, що характеризує використання ресурсів в процесі господарювання. Економічні витрати – це «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна було б отримати при найбільш вигідному альтернативному використанні ресурсів. З бухгалтерської точки зору витрати – це конкретні витрати ресурсів [15, с. 52].

Існують два основні підходи до визначення витрат. Перший базується на трудовій теорії вартості і передбачає взаємодію основних факторів виробництва (робочої сили, предметів праці, засобів праці). Цей підхід часто використовується у вітчизняній науці та практиці. Другий підхід, ресурсний, розглядає витрати в контексті обмеженості ресурсів та альтернативності їх використання, визначаючи витрати як частину ціни, що формується під впливом ринку.

В економічній літературі не існує єдиної точки зору на терміни «затрати» і «витрати». В бухгалтерському обліку ринкової економіки ці поняття диференційовані для достовірного формування фінансового результату. Основоположним є підхід, запропонований німецьким вченим Е. Шмаленбахом.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [42] визначає методологічні засади обліку витрат і їх розкриття у фінансовій звітності. Відповідно до цього стандарту, витрати – це зменшення економічних вигод через вибуття активів або збільшення зобов’язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком випадків вилучення капіталу або розподілу серед власників) [42].

В бухгалтерському обліку витрати відображаються при дотриманні певних умов. Вони визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони були здійснені. Це відповідає принципу відповідності витрат доходам. Якщо витрати не можна безпосередньо пов'язати з доходами певного періоду, вони відображаються у витратах того періоду, в якому були здійснені [15, с. 27].

Норми Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [42] чітко регламентують умови визнання витрат підприємства. Згідно з пунктами 5–8 цього стандарту, витрати визнаються при таких умовах:

1. Зменшення активів або збільшення зобов'язань, що веде до зменшення власного капіталу (крім випадків вилучення або розподілу капіталу). Наприклад, списання матеріалів на виробництво або нарахування заробітної плати.
2. Визнання витрат на основі систематичного розподілу економічних вигод, забезпечених активом протягом кількох звітних періодів. Наприклад, нарахування амортизації основних засобів або нематеріальних активів.
3. Негайне визнання витрат, якщо економічні вигоди не відповідають критеріям активів. Наприклад, уцінка запасів або створення резерву сумнівних боргів.

4. Можливість достовірної оцінки суми витрат.

Класифікація витрат необхідна для визначення вартості продукції та ціноутворення, а також для ефективного управління витратами та калькуляції собівартості продукції [30].

Таблиця 1.2

Умови визнання та невизнання витрат

Умови визнання витрат	Визнання витрат	Не визнання витрат
1. Зменшення активів або збільшення зобов'язань	Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.	Платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо.
2. Визнання витрат у звітному періоді	Витратами звітного періоду визнаються зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (крім вилучення капіталу), якщо їх можна достовірно оцінити.	Попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг.
3. Визнання витрат одночасно з доходом	Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.	Погашення одержаних позик.
4. Витрати, які неможливо пов'язати з доходом певного періоду	Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.	Інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам, наведеним у п.6 П(С)БО 16.
5. Систематичний розподіл витрат	Витрати, що забезпечують економічні вигоди протягом кількох звітних періодів, визнаються шляхом систематичного розподілу їх вартості (наприклад, амортизації) між відповідними звітними періодами.	Витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу.

Джерело: складено автором на основі в МСБО 16 «Витрати» [43].

Накладні витрати виникають у процесі організації, обслуговування та управління виробництвом. Їх розмір визначається структурою управління підрозділами, цехами та підприємством загалом.

Витрати класифікуються за ступенем залежності від обсягів діяльності на змінні і постійні. Змінні витрати змінюються пропорційно до обсягу виробництва або випуску продукції, тобто їх величина на одиницю продукції залишається постійною. Постійні витрати, навпаки, не змінюються або змінюються незначно (умовно постійні витрати) при зміні обсягу виробництва, наприклад, адміністративні витрати [32].

Однак слід зазначити, що розподіл витрат на змінні і постійні є умовним, оскільки в реальному житті змінні витрати можуть варіюватися через організаційно–технічні зміни, а постійні витрати можуть змінюватися при значних змінах обсягу виробництва. Тому ці витрати більш точно можна назвати умовно змінними і умовно постійними.

За складом витрати можуть бути одноелементними або комплексними. Одноелементні витрати складаються з економічно однорідних компонентів, які не розподіляються на складові частини незалежно від їхнього призначення та місця використання (наприклад, сировина, матеріали, паливо, енергія, заробітна плата). Комплексні витрати містять кілька економічних елементів, прикладом чого є загальновиробничі витрати, які охоплюють всі економічні елементи [32].

За методом включення до собівартості витрати поділяються на прямі та непрямі. Прямі витрати безпосередньо включаються до собівартості конкретного виду продукції на основі первинних документів.

Таблиця 1.3

Класифікація витрат

Ознаки класифікації	Види витрат
По відношенню до виробничого процесу	Основні витрати Накладні витрати
По відношенню до обсягів виробництва	Умовно–постійні витрати Умовно–змінні витрати
За єдністю складу	Одноелементні витрати Комплексні витрати
За способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва	Прямі витрати Непрямі витрати
За доцільністю	Продуктивні витрати

Ознаки класифікації	Види витрат
	Непродуктивні витрати
За календарним періодом	Поточні витрати Одноразові витрати
Витрати за економічними елементами	Прямі матеріальні витрати Витрати на оплату праці Відрахування на соціальні заходи Амортизація Інші операційні витрати
Витрати за статтями калькуляції	Підприємство самостійно обирає статті калькуляції
За видами діяльності	Витрати звичайної діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної) Витрати надзвичайної діяльності

Джерело: складено автором на основі в МСБО 16 «Витрати» [43].

До категорії прямих витрат відносяться витрати, які можна безпосередньо пов'язати з конкретним об'єктом витрат. Сюди входять [30]:

1. Сировина та матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, а також інші матеріальні витрати;
2. Витрати на оплату праці, включаючи заробітну плату та інші виплати працівникам, які займаються виробництвом продукції, виконанням робіт чи наданням послуг;
3. Інші витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом.

Непрямі витрати – це витрати, які не можна безпосередньо віднести до конкретного об'єкта витрат економічно ефективним способом, тому вони потребують розподілу. Такі непрямі витрати можуть призводити до неточностей при визначенні собівартості окремих видів продукції, тому важливо зменшувати їхню частку та підвищувати питому вагу прямих витрат [24].

З точки зору доцільності витрат поділяють на продуктивні і непродуктивні. Продуктивні витрати є обґрунтованими та необхідними для виробництва, тоді як непродуктивні витрати виникають через недоліки в технології або організації виробництва, такі як брак продукції, втрати від

простоїв чи оплата понадурочних робіт. Ідеальна ситуація – коли всі витрати є продуктивними, завдяки правильно організованому виробничому процесу.

Поточні витрати включають витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції в поточному періоді, і складають основну частину витрат на виробництво. Одноразові витрати охоплюють витрати на підготовку виробництва, такі як впровадження нових продуктів, їх значна модернізація, а також резервування витрат на відпустки і виплату винагород за вислугу років.

Витрати розподіляються на дві основні компанії: витрати від звичайної діяльності і витрати від надзвичайної діяльності. Витрати звичайної діяльності в свою чергу діляться на витрати від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [25].

Елементи витрат представляють собою сукупність економічно однорідних операцій. Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків, витрати обліковуються за елементами на рахунках класу 8. Це включає витрати операційної діяльності, витрати на інвестиційну та фінансову діяльність, а також витрати від надзвичайних подій.

Витрати визнаються в бухгалтерському обліку одночасно із зменшенням активів або зобов'язань, і визначаються як витрати звітного періоду, якщо вони можуть бути достовірно оцінені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у витратах того звітного періоду, в якому вони були здійснені. Активи, що забезпечують економічні вигоди протягом кількох періодів, амортизуються шляхом систематичного розподілу їх вартості між відповідними звітними періодами [21].

Не визнаються витратами:

1. Платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими подібними договорами;
2. Попередня (авансова) оплата запасів, робіт і послуг;
3. Погашення отриманих позик;

4. Інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам витрат;
5. Витрати, що зменшують власний капітал відповідно до П(С)БО.

Витрати підприємства групуються для бухгалтерського обліку, аналізу та планування за видами, місцями виникнення та носіями витрат. Вони поділяються на виробничі, операційні та інші витрати діяльності згідно з П(С)БО № 16 «Витрати». Класифікація витрат відображає їх функціональне призначення – виробництво, управління, збут та інше [28].

Витрати на продукцію включають витрати на виробництво продукції або придбання товарів для реалізації, тоді як витрати періоду не включаються до собівартості активів і відносяться до витрат того періоду, в якому вони були здійснені.

Витрати та доходи підприємства є ключовими компонентами його фінансової звітності, що формується в системі фінансово–економічного обліку та перебуває під наглядом економічного контролю. Витрати необхідні для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг і проведення інших видів діяльності, а доходи важливі для нормального функціонування підприємства, забезпечення стійкості в умовах кризових ситуацій та забезпечення перспективного розвитку.

Відповідно до принципів підприємницької діяльності в Україні можна зробити висновок, що у зв'язку з суттєвими коливаннями курсу національної валюти (гривні) стосовно курсів євро і долара, вітчизняне підприємство повинно планувати свої витрати як в гривнях, так і в перерахунку на євро або долари (вибір іноземної валюти залишається на розсуд підприємства). Такий підхід до планування є важливим для ефективного оперативного контролю за витратами, оскільки порівняння показників запланованих і фактичних витрат є обов'язковим, щоб уникнути непорозумінь та викривлення інформації про величину відхилень від плану [31].

У зв'язку з глобальною фінансовою кризою, яка призвела до банкрутства значної кількості вітчизняних підприємств, працівники аудиторських служб цих підприємств зобов'язані постійно забезпечувати реальні економії витрат і контролювати напрямки витрат, які наразі перебувають під особливим внутрішнім і зовнішнім контролем.

У ситуації кризи підприємства вживають заходів з антикризового управління, що, за твердженням О.М. Підхомний [37], включає в себе реалізацію наступних стратегічних завдань: 1) гарантування виживання та уникнення банкрутства через реструктуризацію, зміну організаційно–правової форми, нагромадження ресурсів для стратегічного прориву; 2) запобігання кризовим ситуаціям на мікроекономічному рівні шляхом створення та розвитку механізмів передбачення й фіксації перших негативних сигналів кризи; 3) розробка власної системи управління ризиками, яка становить інноваційний елемент стратегії конкуренції; 4) запобігання (або усунення) можливого опору з боку персоналу під час прогнозування діяльності та впровадження структурних змін (диверсифікація, зміни в організаційно–правовій формі, організаційній структурі підприємства, ліквідація окремих структурних підрозділів) [35, с. 116].

Витратами на виробництво вважають також «…витрати, пов'язані із здобуттям основних факторів виробництва: робочої сили, засобів виробництва (включаючи засоби та предмети праці, а також землю) та інших, необхідних для виготовлення продукції, протягом конкретного періоду» [31]. Витрати на виробництво, за висловлюванням деяких вчених, є «…вартістю ресурсів, які використовуються для виготовлення кінцевої продукції фірми. У економічній науці розрізняють економічні та бухгалтерські витрати. Економісти–теоретики акцентують увагу на перших, в той час як бухгалтери більше уважають до других» [12].

Німецький учений Г. Фандель в своїй праці «Теорія виробництва і витрат» розглядає витрати («Kosten») як «затрати факторів виробництва у грошовому

вимірі" [14]. Термін «затрати» (Einsatz, Input) він розуміє як «участь факторів виробництва у виробничому процесі через їх поглиблення або часткову віддачу виробничого потенціалу» [13].

У посібнику «Аналіз вигід і витрат» вказано, що «витрати (Cost) пов'язані із здобуттям ресурсів, включаючи капітальне обладнання, будівлі, матеріали, робочу силу та комунальні послуги. Деякі витрати, такі як компенсація за екологічні шкоди або вплив на здоров'я, іноді називають негативними зовнішніми ефектами (екстерналіями)» [12, с. 160]. Фінансисти оцінюють витрати з точки зору їхнього впливу на фінансові результати діяльності, зокрема на чистий прибуток підприємства.

Термін «дохід» має свої визначення в літературі з фінансів, відмінно від терміну «витрати». Визначення терміна «витрати» варіюється, і деякі фахівці використовують термін «видатки» як його аналог. У контексті оподаткування використовується термін «валові витрати виробництва», які описуються як «сума витрат платника податку у різних формах, здійснюваних для виробництва товарів (робіт, послуг) для власного використання в господарській діяльності»[8].

Вчені–економісти визначають витрати як важливий фактор, який забезпечує організацію виробництва і збуту продукції. Вони можуть бути класифіковані на зовнішні (затрати) і внутрішні (імпліцитні) витрати, що відображають упущену вигоду альтернативних варіантів [3]. На думку Н. П. Бакеренко [1], підприємства повинні створювати системи передбачення кризових ситуацій та розробляти інноваційні елементи управління ризиками. Також, за твердженням авторів І. Бруслиновської та В. Матвійчук [5], витрати на виробництво охоплюють ресурси, необхідні для виготовлення продукції, та включають витрати на засоби виробництва, робочу силу та інші фактори. Проблеми економічного аналізу доходів і витрат майбутніх періодів висвітлювались у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед яких Ф.Ф. Бутинець [6], К. Ватерстон [50], В.М. Саприкін [47], Р.Я. Вейцман

[51], Е. Бріттон [49]. Зокрема, аналіз витрат став предметом дослідження багатьох учених, таких як Т. Вечорка [7], Н.В. Гришко [12], М.А. Болюх [4], В.М. Івахненко [21], В.С. Терещенко [48] та інших.

1.2. Економічна характеристика та аналіз основних показників діяльності АТ «Житомирський маслозавод»

Житомирський маслозавод був створений у 1981 році на місці колишнього Житомирського м'ясокомбінату, який існував до 1976 року. Протягом періоду з 1976 по 1981 рік відбулася повна реконструкція приміщень заводу. З 1981 року розпочалася поетапна активація цехів з виробництва тваринного масла, сухого знежиреного молока та морозива. У 1996 році завод був приватизований і перейшов у форму акціонерного товариства (ПАТ) під назвою «Житомирський маслозавод» [36].

АТ «Житомирський маслозавод» визначається сучасними викликами господарської діяльності. Зростання конкуренції, швидка зміна ринкових умов та високий рівень фінансової відповідальності підприємств вимагають ефективного управління фінансовими ресурсами та вдосконалення системи обліку та аналізу фінансових операцій.

На даний момент проблема аудиту і аналізу доходів та витрат на підприємстві АТ «Житомирський маслозавод» залишається недостатньо вивченою. Існуючі дослідження та практичні підходи до вирішення цієї проблеми мають свої обмеження, тому детальне вивчення даної теми є актуальним та необхідним для підприємства. Сучасний бізнес стикається з постійними змінами у ринкових умовах, конкурентному середовищі та технологічних трансформаціях. Для підприємства АТ «Житомирський маслозавод», що діє в галузі з високою динамікою, необхідна система аудиту та аналізу для швидкого реагування на зміни та оптимізації стратегії розвитку. Зростання уваги до соціальної відповідальності та прозорості ведення бізнесу

створює вимогу до підприємств детально вивчати та документувати свою фінансову діяльність. Аудит та аналіз доходів та витрат дозволяють не лише відповідати цим вимогам, але й активно впливати на покращення підприємницької репутації [1].

Для збуту продукції використовуються дистриб'юторські договори. Основними покупцями продукції підприємства, які складають не менше 5% у загальному обсязі продажів, є ТОВ «Айс Тім» (9%), АТ «Житомирський маслозавод» (9%), ТОВ АТБ Маркет (8%) та ФОП Дячун В.Г. (7%). Договори з цими покупцями охоплюють постачання молочної продукції та заморожених овочів. Основними ризиками у діяльності АТ «Житомирський маслозавод» є значна залежність від банківських кредитів, скорочення сировинної бази, непостійна якість сировини та високі витрати на виробництво.

Таким чином, дослідження направлене на вирішення актуальної проблеми фінансового управління на підприємстві АТ «Житомирський маслозавод – компанія «Рудь», і має значимість для теорії та практики бухгалтерського обліку та аналізу.

Таблиця 1.4

Основні відомості про АТ Житомирський маслозавод»

Повне найменування	Акціонерне товариство «Житомирський маслозавод»
Скорочене найменування	АТ «Житомирський маслозавод»
Організаційно–правова форма	Акціонерне товариство
Код за ЄДРПОУ	00182863
Код території за КОАТУУ	1810136600
Територія (область)	Житомирська
Район	Корольовський
Поштовий індекс	10002
Населений пункт	м. Житомир, Івана Гонти, 4

Джерело: складено автором на основі [36]

У 2021 році було вироблено 131 200 тонн морозива, але вже у 2022 році виробництво зменшилося до 124 000 тонн. У 2023 році цей показник зменшився до 107 500 тонн, що складає 86,7% від обсягу ринку у 2021 році та 81,9% порівняно з 2022 роком. Незважаючи на труднощі в економічних умовах,

пов'язаних із залежністю від постачальників сировини та високою собівартістю продукції, компанія активно працює над збільшенням виробничої потужності та розширенням ринків збуту.

Основними конкурентами Житомирського маслозаводу є такі торгові марки, як «Ласунка», «Ласка», «Геркулес», «Ажур», «Лімо», «Королівське», «Айс», «Три ведмеді». Торгова марка «Рудь» утримує 21% ринкової частки.

Підприємство взяло на себе повну відповідальність за якість та безпеку виробленої продукції, а також за вплив на екологію. Плани на майбутнє передбачають збільшення обсягів виробництва, приваблення нових клієнтів та постійне покращення якості продукції. Компанія активно працює над вдосконаленням системи управління якістю, безпекою продукції та екологічним менеджментом, враховуючи вимоги стандартів ISO 9001:2008, ISO 22000:2005, ISO 14001:2004 [10].

Таблиця 1.5

Основні економічні показники діяльності

АТ Житомирський маслозавод – компанії «Рудь» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Зміни в абсолютних величинах 2023 р. порівняно з:		Темпи зростання (зниження) 2023 р. у % до:	
				2021	2022	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Капітал (станом на кінець періоду)							
Валюта балансу	3 500	4 200	5 170	+970	+1 670	+34,85 %	+23,10 %
Власний капітал,	1 284 795	1 488 014	1 811 008	+526 213	+323 994	+40,94 %	+21,77 %
нерозподілений прибуток (непокриті збитки)	1 221 275.00	1 279 454.00	1 482 673.00	+261 398	+203 219	+21,40 %	+15,88 %
Позиковий капітал,	111544 7	991818	1237887	122440	246069	10,98	24,81
Поточні зобов’язання і забезпечення	634 193	669 337	211 737	-422 456	-457 600	- 66,63%	- 68,36%
Необоротні активи,	1 933	2 158	2 025	+92 320	-133 636	+4,78%	-6,19%

	032	988	352				
Нематер. активи,	25 631.00	22 492.00	21 969.00	-3 662	-523	-14,29%	-2,33%
Основні засоби	948 554.00	894 411.00	842 815.00	-105 739	-51 596	-11,14%	-5,77%
Інвестиційна нерухомість, тис. грн	0	0	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції	0	0	0	0	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	0	0	0	0	0	0	0
Оборотні активи	371 272.00	329 286.00	332 765.00	-38 507	+3 479	-10,37%	+1,06 %
у тому числі запаси	182 207.00	205 034.00	190 700.00	+8 493	-14 334	+4,66%	-6,99%
Економічні показники							
Чистий дохід від реалізації продукції	2 442 870	2 263 651	2 855 378	+412 508	+591 727	+16,88 %	+26,14 %
Собівартість проданої продукції (товарів, робіт, послуг)	1 899 982.00	1 562 642.00	1 919 636.00	+19 654	+356 994	+1,03%	+22,84 %
Валовий прибуток	561 928.00	542 888.00	701 009.00	+139 081	+158 121	+24,74 %	+29,13 %
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	59 332	203 805	323 291	+263 959	+119 486	+444,73%	+58,63 %

Джерело: складено автором на основі [18], (додаток А,Б,В,Г)

Аналіз фінансових показників підприємства за 2021–2023 роки свідчить про позитивну динаміку основних результатів діяльності. Валюта балансу на кінець 2023 року становила 5 170 грн, що перевищує показник 2022 року на 1 670 грн, або на 23,10%, і на 970 грн, або на 34,85%, порівняно з 2021 роком. Власний капітал підприємства зріс до 1 811 008 грн, що на 323 994 грн, або на 21,77%, більше, ніж у 2022 році, і на 526 213 грн, або на 40,94%, порівняно з 2021 роком. Нерозподілений прибуток на кінець 2023 року збільшився до 1 482 673 грн, що на 203 219 грн, або на 15,88%, більше, ніж у 2022 році, і на 261 398 грн, або на 21,40%, порівняно з 2021 роком.

Позиковий капітал у 2023 році зріс до 1 237 887 грн, що на 246 069 грн, або на 24,81%, перевищує показник 2022 року і на 122 440 грн, або на 10,98%, більше, ніж у 2021 році. Водночас поточні зобов'язання значно скоротилися і становили 211 737 грн, що на 457 600 грн, або на 68,36%, менше, ніж у 2022 році, і на 422 456 грн, або на 66,63%, менше, ніж у 2021 році.

Необоротні активи у 2023 році склали 2 025 352 грн, що на 133 636 грн, або на 6,19%, менше, ніж у 2022 році, але на 92 320 грн, або на 4,78%, більше, ніж у 2021 році. Нематеріальні активи знизилися до 21 969 грн, що на 523 грн, або на 2,33%, менше, ніж у 2022 році, і на 3 662 грн, або на 14,29%, менше, ніж у 2021 році. Основні засоби у 2023 році становили 842 815 грн, що на 51 596 тис. грн, або на 5,77%, менше, ніж у 2022 році, і на 105 739 грн, або на 11,14%, менше, ніж у 2021 році. Оборотні активи склали 332 765 грн, що на 3 479 грн, або на 1,06%, більше, ніж у 2022 році, але на 38 507 грн, або на 10,37%, менше, ніж у 2021 році.

Чистий дохід від реалізації продукції у 2023 році досяг 2 855 378 грн, що перевищує показник 2022 року на 591 727 грн, або на 26,14%, і на 412 508 грн, або на 16,88%, більше, ніж у 2021 році. Собівартість проданої продукції становила 1 919 636 грн, що на 356 994 грн, або на 22,84%, більше, ніж у 2022 році, і на 19 654 грн, або на 1,03%, більше, ніж у 2021 році. Валовий прибуток у 2023 році зріс до 701 009 грн, що на 158 121 грн, або на 29,13%, перевищує показник 2022 року, і на 139 081 грн, або на 24,74%, більше, ніж у 2021 році. Чистий фінансовий результат підприємства, тобто прибуток, у 2023 році зріс до 323 291 грн, що на 119 486 грн, або на 58,63%, більше, ніж у 2022 році, і на 263 959 грн, або на 444,73%, більше, ніж у 2021 році.

Таким чином, результати фінансової діяльності підприємства за 2023 рік характеризуються суттєвим зростанням доходів, прибутку і власного капіталу, з одночасним зниженням короткострокових зобов'язань, що свідчить про його стійкий розвиток та ефективне управління фінансами.

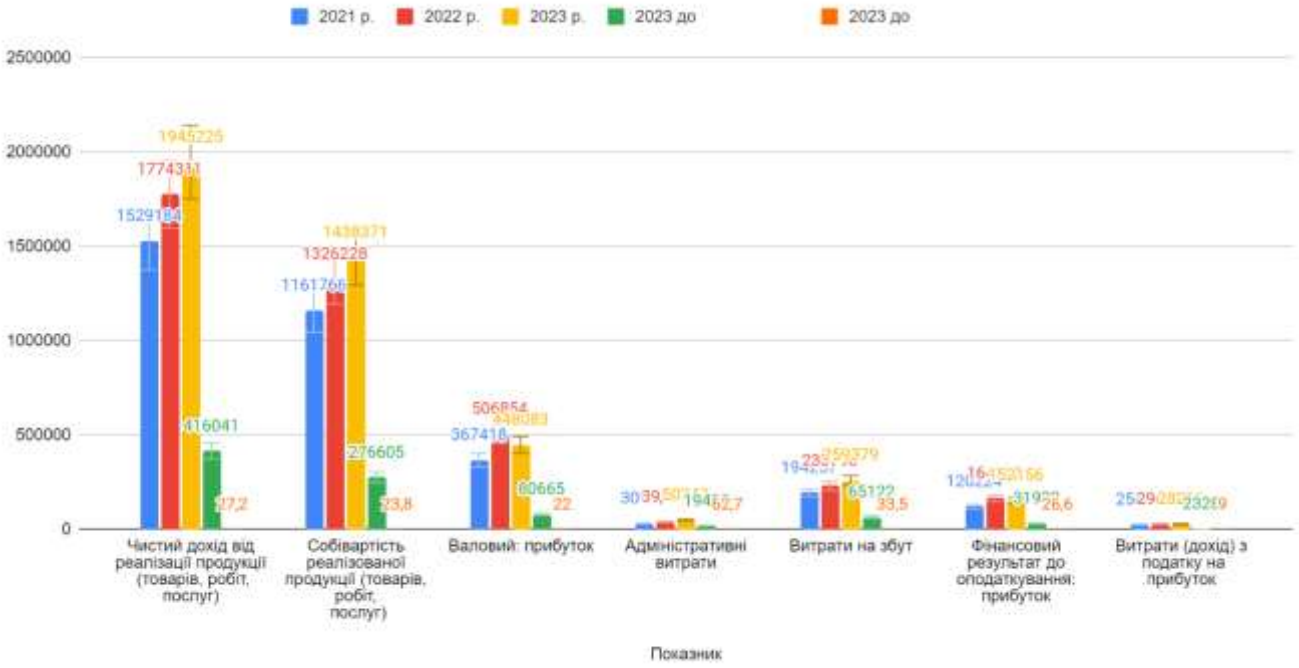

Рис. 1.3. Економічна характеристика АТ «Житомирський маслозавод»

Джерело: складено автором на основі результатів фінансової діяльності АТ «Житомирський маслозавод» за 2021-2023 рр.

На основі проведеного аналізу фінансової діяльності підприємства за 2021–2023 роки можна зробити висновок, що підприємство демонструє позитивну динаміку розвитку. Зокрема, спостерігається зростання валюти балансу, власного капіталу, нерозподіленого прибутку та чистого доходу від реалізації продукції. Значне збільшення валового прибутку і чистого фінансового результату свідчить про підвищення рентабельності та ефективності діяльності.

Скорочення поточних зобов’язань є свідченням зміцнення фінансової стійкості підприємства. Водночас зменшення основних і нематеріальних активів може вказувати на необхідність оновлення або нарощування матеріально-технічної бази для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності. Загалом, фінансовий стан підприємства в 2023 році можна оцінити як стабільний, а його розвиток – як перспективний, із можливістю подальшого зростання за умов ефективного управління ресурсами.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ І АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

2.1. Організація і методика аудиту доходів та витрат АТ «Житомирський маслозавод»

Аудит доходів та витрат АТ «Житомирський маслозавод – компанія «Рудь» [19] був проведений у квітні 2024 року незалежною аудиторською фірмою Товариство з обмеженою відповідальністю «БДО». Основна мета аудиту полягала в перевірці достовірності та повноти відображення фінансових операцій компанії у консолідованій фінансовій звітності за 2023 рік, а також у підтвердженні відповідності цієї звітності Міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ) [31] та законодавчим вимогам України [16,17,39,40].

Джерела інформації для аудиту доходів включають нормативні акти щодо обліку доходів; наказ про облікову політику підприємства; первинні документи з обліку доходів; регістри синтетичного й аналітичного обліку; інші документи, які підтверджують операції з формування доходів (договори, бухгалтерські довідки тощо); фінансову звітність підприємства (Баланс, Звіт про фінансові результати); попередні аудиторські висновки, акти ревізій, перевірок тощо.

Аудиторська стратегія розробляється згідно з МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» [29]. На підготовчому етапі важливо оцінити систему внутрішнього контролю підприємства та перевірити правильність відображення доходів у облікових регістрах і звітності. Наприклад, кредит рахунку 70 «Дохід від реалізації» повинен відповідати рядку 010 у Звіті про фінансові результати [31].

Основними напрямами аудиту є: перевірка відповідності класифікації, оцінки та умов визнання доходів законодавству; аудит правильності відображення доходів від реалізації продукції; аналіз правильності

відображення інших операційних доходів (відсотки, штрафи, пені тощо); перевірка коректності обліку курсових різниць і доходів від участі в капіталі.

Типові порушення під час аудиту доходів включають: помилки в класифікації доходів, порушення принципу нарахування доходів, помилки в облікових проводках, відсутність первинних документів та невідповідність даних синтетичного й аналітичного обліку.

Нормативна база аудиту доходів охоплює звітування на виконання вимог частини 4 статті 14 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII [16] про надання додаткової інформації за результатами обов'язкового аудиту підприємства, що становить суспільний інтерес, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»; Податковий кодекс України; П(с)БО 1, 3, 15 [44].

Мета аудиту витрат відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудиту та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» [29] полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації про витрати, які воно понесло.

Основними завданнями аудиту витрат є контроль за дотриманням чинного законодавства щодо обліку витрат та їх відображення у фінансовій звітності, встановлення правильності розмежування витрат за звітними періодами, перевірка дотримання принципу постійності обліку витрат, відповідності методу обліку витрат особливостям підприємства, оцінка правильності класифікації та визнання витрат, правильність оцінки матеріальних цінностей, що віднесені на собівартість продукції, а також визначення меж віднесення до затрат основної діяльності матеріалів, використаних на ремонт та будівництво основних засобів. Крім цього, аудитори перевіряють правильність відображення витрат на тару і упаковку, списання нестач у межах природних втрат, списання на затрати сум безнадійної заборгованості, нарахування зносу на необоротні

активи та його віднесення на об'єкти обліку, а також обґрунтованість витрат, пов'язаних з організацією та управлінням виробництвом, і способи їх розподілу.

Джерелами інформації для аудиту витрат є нормативні документи, що регулюють облік витрат, наказ про облікову політику підприємства, первинні документи щодо віднесення витрат на певні об'єкти обліку, регістри обліку витрат, такі як виробничі звіти та журнали–ордери, фінансова звітність підприємства (наприклад, Звіт про фінансові результати), бухгалтерські записи за відповідними рахунками, аудиторські висновки, акти попереднього контролю, дані інвентаризації та відповіді на запити аудитора.

Стратегія аудиту витрат формується відповідно до норм МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» [29], і на підготовчому етапі важливим є оцінювання системи внутрішнього контролю підприємства. Законодавчі та нормативні акти, що регулюють аудит витрат, включають Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [16], Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [17], Податковий кодекс України [39], а також П(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [33], П(с)БО 3 «Звіт про фінансові результати», П(с)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів», П(с)БО 11 «Зобов’язання», П(с)БО 15 «Дохід» і П(с)БО 16 «Витрати» [40, 41, 42, 43, 44]. Ключові питання аудиту визначаються як найбільш значущі аспекти, що були виявлені під час аудиту консолідованої фінансової звітності за поточний період. Вони розглядаються в загальному контексті аудиту і враховуються при формуванні загальної думки щодо звітності, однак окрему думку з цих питань не висловлюється.

В умовах глобальних викликів та дисбалансів особливо важливим є забезпечення аудиторського підтвердження достовірності даних про доходи і витрати, а також процесів їх формування. Реалізація аналітичних процедур аудиту в цьому контексті є невід'ємною частиною роботи. Аудит операційних доходів та витрат відбувається поетапно, причому кожен етап передбачає виконання певного комплексу процедур аудитором. При цьому погляди

дослідників щодо послідовності етапів і їх змісту можуть різнитися. Однак у будь-якому разі дії аудитора спрямовані на отримання інформації, яка дозволяє зробити обґрунтовані висновки та надати оцінку достовірності фінансової звітності. Це вимагає точності, надійності, своєчасності та достовірності інформації [41].

Щодо аудиту доходів та витрат, важливо враховувати не лише загальноприйняті методи, але й аналітичні процедури для об’єктивної оцінки поведінки доходів та витрат у конкурентному середовищі. Важливими аспектами є:

- доцільність формування доходів і визнання витрат згідно з ринковою кон’юнктурою та потенціалом суб’єкта господарювання;
- обґрунтованість структури доходів за видами діяльності та витрат за порядком їх покриття;
- інтенсивність і якість формування доходів відповідно до змін зовнішнього середовища;
- раціоналізація витрат із максимальним використанням сприятливих умов;
- розмежування об'єктивних і суб'єктивних факторів впливу;
- вимірювання ділової активності та ефективності менеджменту за центрами відповідальності [2].

При виконанні економічних процедур аудиту доходів та витрат їх слід розділяти на два рівні:

1. Перший рівень охоплює аналіз інформаційних ресурсів — від даних первинних документів до агрегованих показників фінансової і статистичної звітності.
2. Процедури другого рівня включають оцінку та діагностику обсягів і змін доходів та витрат, які аналізуються з урахуванням параметрів управління (планування, нормування, коригування тощо) [34].

Отже, аудит доходів та витрат має включати кілька етапів:

1. Ознайомлювальний етап — аналіз ведення бухгалтерського обліку витрат на виробництво, ознайомлення з нормативними документами підприємства.
2. Основний етап — безпосереднє проведення перевірки.
3. Заключний етап — складання аудиторського висновку та оформлення відповідних документів.

Основні методи аудиту доходів та витрат:

- опитування,
- фактична перевірка,
- порівняння,
- перерахунок,
- документальна перевірка,
- вибіркове дослідження.

Таблиця 2.1

Тестові питання аудитора для перевірки правильності організації обліку витрат і доходів та результати для АТ «Житомирський маслозавод»

Рекомендовані питання аудитора для тестування системи внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку витрат і доходів діяльності	Результат тестування системи внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку витрат і доходів діяльності на АТ «Житомирський маслозавод»
1. Чи відповідає визнання доходів П(с)БО № 15 і витрат П(с)БО 16?	Так
2. Особи, які дають дозвіл на реалізацію продукції (робіт, послуг): керівник?	Так
3. Особи, які розробляють і затверджують цінову політику: керівник?	Так
4. Чи були виявлені випадки реалізації продукції без документів на відвантаження?	Ні
5. Чи були у звітному періоді зміни в класифікації витрат на постійні та змінні?	Ні
6. Чи були у звітному періоді зміни в класифікації витрат на прямі і непрямі?	Ні
7. Чи ведеться окремо облік різних видів доходів: відомості; картки; інше?	Ні
8. Чи є відповідальні особи за повноту і своєчасність відвантаження товарів (робіт, послуг)?	Так
9. Чи затверджені на підприємстві методичні рекомендації щодо розрахунку собіварто-	Ні

сті реалізованої продукції?	
10. Чи звіряються рахунки-фактури із затвердженими замовленнями на продаж і документами на відвантаження продукції?	Так
11. Чи здійснюються перевірки визнання доходів згідно з П(с)БО?	Так
12. Чи перевірялися критерії визнання доходів згідно з класифікацією доходів?	Так
13. Чи узгоджується з головним бухгалтером реалізація продукції (робіт, послуг) боржникам?	Ні
14. Чи укладаються договори з кожним покупцем на кожний вид реалізації робіт (послуг)?	Так

Джерело: створено ТОВ «БДО» для АТ «Житомирський маслозавод» [19].

План аудиту витрат і доходів для АТ «Житомирський маслозавод» передбачає комплекс процедур, спрямованих на оцінку правильності організації обліку, відповідності даних законодавчим нормам та виявлення можливих ризиків.

Щодо витрат, аудитори перевіряють адміністративні витрати (рахунок 83), зокрема, обґрунтованість включення витрат до їх складу, правильність класифікації за статтями, відповідність податків, зборів і платежів обліковій політиці підприємства, а також повноту і коректність документального підтвердження витрат. Для витрат на страхування (рахунок 82) перевіряють правильність їхнього розподілу за центрами виникнення та документальне підтвердження. Інші операційні витрати (рахунок 84) перевіряються на відповідність обліковій політиці, правильність розрахунку резервів сумнівних боргів, списання безнадійної заборгованості, а також точність відображення витрат на знецінення і псування запасів.

Таблиця 2.2

План аудиту витрат і доходів для АТ «Житомирський маслозавод»

№ з/п	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Період перевірки	Примітки
	I. Адміністративні витрати (рахунок 83)	Аудиторська група 1	Січень-березень 2024	Врахувати наказ про облікову політику підприємства.
1	Перевірка обґрунтованості включення витрат до складу адміністративних	Аудиторська група 1	Січень-березень 2024	Врахувати наказ про облікову політику підприємства.
2	Наведення складу витрат за статтями згідно із застосовуваною підприємством класифікацією	Аудиторська група 1	Січень-березень 2024	Звірити з класифікатором витрат, затвердженим підприємством.
3	Перевірка обґрунтованості віднесення до складу адміністративних витрат податків, зборів та обов'язкових платежів	Аудиторська група 1	Січень-березень 2024	Використовувати дані податкових декларацій та реєстрів платежів.
4	Складання переліку видів і сум податків, віднесених на адміністративні витрати	Аудиторська група 1	Січень-березень 2024	Перевірити правильність нарахування сум за видами податків згідно з податковим кодексом.
5	Перевірка наявності й повноти оформлення документів, що підтверджують витрати	Аудиторська група 1	Січень-березень 2024	Перевірити рахунки-фактури, акти виконаних робіт та договори.
	II. Витрати на страхування (рахунок 82)	Аудиторська група 2	Лютий-березень 2024	Перевірити договори страхування та платіжні доручення.
1	Перевірка обґрунтованості включення витрат до складу витрат на страхування	Аудиторська група 2	Лютий-березень 2024	Перевірити договори страхування та платіжні доручення.
2	Наведення складу витрат за центрами виникнення витрат згідно із застосовуваною підприємством класифікацією	Аудиторська група 2	Лютий-березень 2024	Враховувати класифікацію витрат за обліковою політикою підприємства.
3	Перевірка наявності й повноти оформлення документів, що підтверджують витрати	Аудиторська група 2	Лютий-березень 2024	Перевірити наявність платіжних документів і актів виконаних послуг.
	III. Інші операційні витрати (рахунок 84)	Аудиторська група 2	Лютий-березень 2024	Враховувати метод ФІФО або середньозваженої собівартості, якщо застосовується.
1	Перевірка відповідності застосованого методу оцінки запасів при реалізації	Аудиторська група 2	Лютий-березень 2024	Враховувати метод ФІФО або середньозваженої собівартості, якщо

	обліковій політиці			застосовується.
2	Перевірка правильності розрахунку резерву сумнівних боргів	Аудиторська група 2	Лютий-березень 2024	Звірити з розрахунками бухгалтерії та даними дебіторської заборгованості.
3	Перевірка обґрунтованості списання на витрати поточної безнадійної заборгованості в сумі, що перевищує резерв	Аудиторська група 2	Лютий-березень 2024	Звірити з внутрішніми наказами та рішеннями про списання.
4	Перевірка правильності відображення в обліку витрат від знецінення, нестачі та псування запасів	Аудиторська група 2	Лютий-березень 2024	Перевірити акти інвентаризації та облікову політику підприємства.
5	Перевірка наявності та повноти оформлення документів, що підтверджують витрати	Аудиторська група 2	Лютий-березень 2024	Перевірити відповідність документів нормативним вимогам.

Джерело: створено ТОВ «БДО» для АТ «Житомирський маслозавод» [19].

Під час аудиту доходів аудитори оцінюють відповідність облікової політики чинному законодавству, правильність класифікації доходів за видами діяльності і періодами, коректність первинних документів та їхній зв’язок із обліком. Окремо перевіряється визнання і розрахунок доходів від реалізації, відповідність даних синтетичного та аналітичного обліку за рахунками доходів (клас 7). Завершальним етапом є формування висновків за результатами перевірки. Ці процедури забезпечують контроль за точністю бухгалтерського обліку та відповідністю облікових даних реальному фінансовому стану підприємства.

Таблиця 2.3

План аудиту доходів від основної діяльності

№ з/п	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Період перевірки	Примітки
1	Перевірка відповідності облікової політики щодо обліку доходів нормам законодавства	Аудиторська група 1	Січень-червень 2025	Враховувати вимоги Податкового кодексу та П(С)БО 15 «Дохід».
2	Перевірка правильності класифікації доходів за видами діяльності і звітними періодами	Аудиторська група 1	Січень-червень 2025	Класифікація доходів повинна відповідати звітності підприємства (основна, інша діяльність).
3	Перевірка первинних	Аудиторська	Лютий-	Перевірити рахунки-

	документів з обліку доходів	група 2	липень 2025	фактури, акти виконаних робіт та договори з покупцями.
4	Перевірка визнання і розрахунку доходів від реалізації	Аудиторська група 2	Лютий-липень 2025	Звірити відповідність до умов договорів та первинних документів.
5	Перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку за рахунками класу 7	Аудиторська група 3	Березень-липень 2025	Перевірити журнал-ордери та дані бухгалтерського обліку за рахунками доходів.
6	Формування висновків за результатами аудиту	Аудиторська група 3	Березень-липень 2025	Надати рекомендації щодо вдосконалення обліку доходів, якщо необхідно.

Джерело: створено ТОВ «БДО» для АТ «Житомирський маслозавод» [19].

Планування аудиту є важливим етапом, що дозволяє ефективно організувати роботу аудиторів та забезпечити якісне виконання перевірки. У процесі аудиту застосовуються взаємопов’язані прийоми фактичного і документального контролю, що доповнюють один одного. Зокрема, будь-який прийом фактичного аудиту завершується підкріпленням результатів відповідною технічною документацією.

Фактичний аудит, як безпосередній спосіб перевірки реальності існування активів, надає аудиторські свідчення, які є надійними і корисними для аналізу. Документальний аудит включає письмові докази, які поділяють на внутрішні та зовнішні документи.

Внутрішні документи створюються та використовуються всередині господарської системи підприємства. Їх надійність залежить від ефективності внутрішньогосподарського контролю. В умовах слабкого контролю внутрішні документи не вважаються достатньо надійними джерелами свідчень [38]. Зовнішні документи, які залучають сторонніх учасників господарських операцій, мають вищу надійність, оскільки свідчать про узгодженість інформації між обома сторонами. Також аудитор використовує спостереження, оцінюючи дії чи об’єкти за допомогою органів чуття. Хоча цей метод рідко є самодостатнім, він служить цінною складовою аудиту.

Опитування клієнта дозволяє отримати письмову чи усну інформацію, проте такі свідчення можуть бути суб'єктивними. Тому результати опитувань потребують додаткового підтвердження незалежними джерелами.

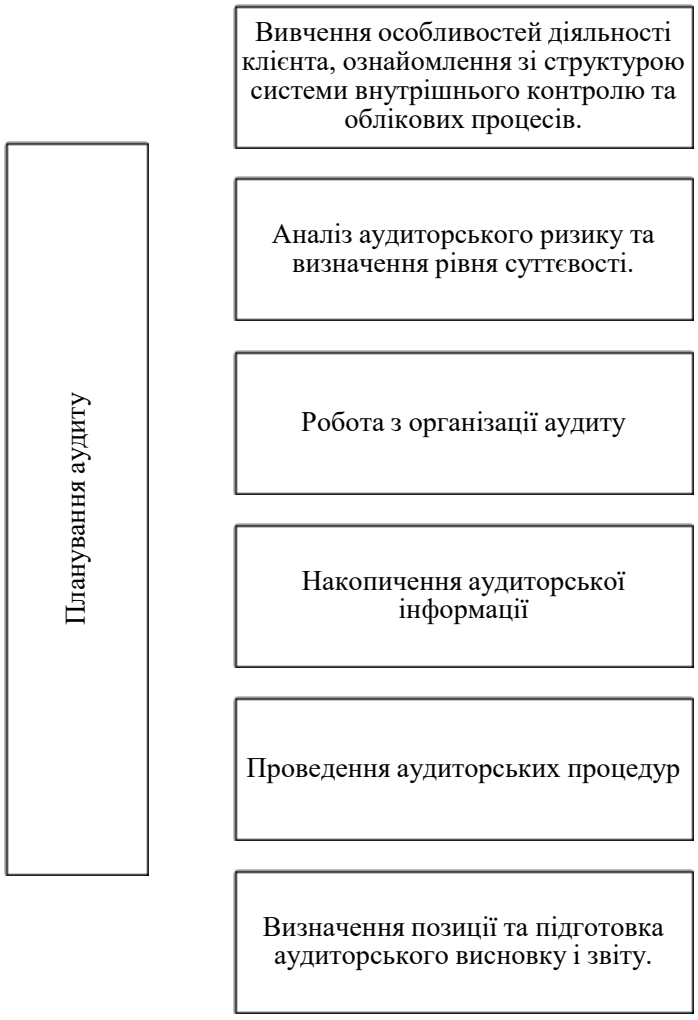

Рис. 2.1. Організація аудиту доходів та витрат підприємства

Джерело: сформовано автором.

В умовах воєнних дій в Україні дедалі більшого значення набувають поняття «дохід» і «витрати», які є основою функціонування всіх підприємств. Основною діяльністю АТ «Житомирський маслозавод» [36] є виробництво та оптова торгівля морозивом, маслом та іншими молочними продуктами, дистрибуція заморожених овочів та фруктів, а також інші послуги.

Організація та методика аудиту доходів і витрат залежать, передусім, від належного інформаційного забезпечення, адже саме інформація про доходи та витрати операційної діяльності є основою аудиторського процесу. Зростання

обсягів інформації вимагає від аудитора її систематизації та класифікації, що є необхідним для збору аудиторських доказів, аналізу господарських явищ, фактів та процесів [22,35].

Планування аудиту здійснюється згідно з МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» [29]. Основними напрямами аудиту доходів є: перевірка відповідності класифікації, оцінки та умов визнання доходів законодавству; перевірка правильності відображення доходів від реалізації продукції; аналіз правильності відображення інших операційних доходів (відсотки, штрафи, пені тощо); перевірка коректності обліку курсових різниць і доходів від участі в капіталі. Аудиторам важливо використовувати аналітичні процедури для об'єктивної оцінки поведінки доходів і витрат у конкурентному середовищі. Важливими об'єктами аналізу при цьому є (рис. 2.2):

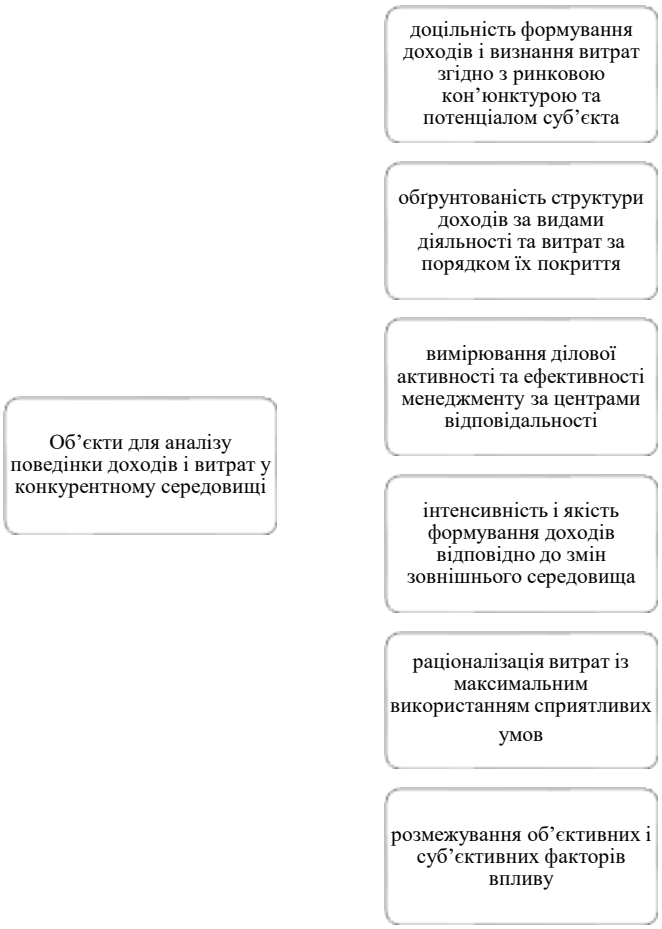

Рис. 2.2. Об'єкти для аналізу поведінки доходів і витрат у конкурентному середовищі

Джерело: сформовано автором на основі [15].

Під час проведення аудиту консолідованої фінансової звітності Акціонерного Товариства «Житомирський маслозавод» було виявлено низку неузгоджень, які вимагають детального аналізу і коригувальних заходів. Одним із ключових виявлених питань є неузгодженість у обліку основних засобів. Порівнявши дані бухгалтерського обліку з фактичним станом основних засобів, було виявлено розбіжності, що свідчать про можливе завищення або заниження вартості активів. Такі невідповідності можуть вплинути на оцінку амортизації, суми витрат та фінансові результати компанії. Для вирішення цієї проблеми необхідно провести детальний аналіз фізичного стану активів, перевірку їх наявності та виконати корекцію бухгалтерських записів, щоб забезпечити точне відображення вартості основних засобів у фінансовій звітності [20].

Іншим важливим аспектом є відхилення в оцінці запасів. Виявлені розбіжності можуть мати значний вплив на точність фінансових результатів, оскільки оцінка запасів без належного врахування методів оцінки може спотворити облік витрат та доходів.

Для усунення цих розбіжностей необхідно переглянути застосовані методи оцінки запасів, порівняти їх з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності та внести відповідні коригування в облікові записи.

2.2. Аналіз показників доходів та витрат під час проведення аудиту АТ «Житомирський маслозавод»

Аудит доходів та витрат є ключовим етапом перевірки фінансової звітності, спрямованим на забезпечення точності та відповідності фінансових даних. Основною метою є перевірка повноти і точності інформації, що впливає на економічні рішення, а також виявлення можливих ризиків, помилок чи шахрайства. Аудитори оцінюють політику визнання доходів та витрат, перевіряючи відповідність стандартам, таким як МСФЗ або П(С)БО, та дотримання внутрішніх процедур компанії. Вони також аналізують точність

відображення доходів та витрат у звітності, перевіряючи правильність обліку, виявлення помилок і можливих випадків шахрайства.

Аудитори звертають увагу на ефективність внутрішнього контролю, перевіряють договори, що стосуються доходів та витрат, та перевіряють відповідність розкриття інформації стандартам. Окрім цього, вони перевіряють класифікацію доходів та витрат, їх відповідність податковому законодавству, аналізують фінансові показники та тренди для виявлення аномалій.

Організаційний аспект аудиту ТОВ «БДО» для АТ «Житомирський маслозавод» [19] включає дотримання вимог законодавства, забезпечення незалежності аудитора та прозорість процесу. ТОВ «БДО» проводить аудит шостий рік поспіль, що підтверджує кваліфікацію та довіру до аудиторської фірми. Аудитори не надають інших послуг, забезпечуючи об'єктивність перевірки. Інформація в звіті узгоджена з додатковим звітом для Наглядової ради, що забезпечує прозорість результатів аудиту.

Планування аудиту для компанії, що займається виробництвом і торгівлею молочними виробами та іншими продуктами, передбачає перевірку точності та достовірності фінансової звітності, особливо в аспектах визнання доходів та витрат від основної діяльності та дистрибуції.

Було виявлено недостатню розкритість інформації про зобов'язання, що може призвести до неправильного розуміння фінансового стану компанії користувачами її звітності. Це створює ризики для потенційних інвесторів і кредиторів, адже відсутність повної інформації про зобов'язання може затруднити оцінку майбутніх зобов'язань компанії та її здатності виконувати фінансові зобов'язання. У зв'язку з цим необхідно провести уточнення і доповнення інформації про зобов'язання, щоб забезпечити її повне і точне розкриття відповідно до вимог МСФЗ.

Для усунення виявлених неузгоджень були визначені наступні кроки: перш за все, необхідно провести детальний аналіз фізичного стану основних засобів та внести коригування в облікові записи для забезпечення їх

відповідності фактичному стану. Крім того, перегляд методів оцінки запасів дозволить визначити вплив виявлених відхилень на фінансові результати і здійснити корекцію, якщо це необхідно. Важливо також уточнити і доповнити інформацію про зобов'язання, щоб забезпечити її відповідність вимогам міжнародних стандартів та законодавства України.

Після внесення всіх коригувань буде проведена повторна перевірка фінансової звітності для підтвердження її достовірності, а також будуть підготовлені додаткові аудиторські документи, що відображатимуть зміни і їх відповідність вимогам МСФЗ та українському законодавству. Виявлені неузгодження можуть мати значний вплив на точність фінансової звітності, але їх коригування дозволить значно підвищити достовірність звітності компанії та забезпечити її відповідність міжнародним стандартам. Крім того, для усунення виявлених неузгоджень були визначені наступні кроки:

Рис. 2.3. Основні кроки для усунення неузгоджень, виявлених у процесі аудиту.

Джерело: сформовано автором на основі [19].

Після внесення всіх коригувань проводиться повторна перевірка фінансової звітності для підтвердження її достовірності, а також готуються додаткові аудиторські документи, що відображають зміни і їх відповідність вимогам МСФЗ та українському законодавству. Виявлені неузгодження можуть мати значний вплив на точність фінансової звітності, але їх коригування

дозволить значно підвищити достовірність звітності компанії та забезпечити її відповідність міжнародним стандартам [11].

З метою більшого обґрунтування необхідності аналізу доходів та витрат підприємства проведемо аналіз їх динаміки і структури на обраному для дослідження підприємстві.

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки та структури доходів АТ «Житомирський маслозавод» за 2021-2023 рр.

Показник	2021		2022		2023		Відхилення 2023/2022	
	Грн	пито-ма вага,%	грн	питома вага,%	грн	питома вага, %	грн	%
Дохід від реалізації продукції	1529184,00	86,4	1774311,00	87,7	1945225,00	88,3	170914,00	+9,6
Інші опера-ційні доходи	72981,00	4,7	81482,00	4,6	94617,00	4,8	13135,00	+16,1
Дохід від участі в капі-талі	24562,00	1,6	26456,00	1,5	28710,00	1,5	2254,00	+8,5
Інші доходи	122457,00	7,3	124432,00	6,2	137215,00	5,4	12783,00	+10,3
Разом	1749184,00	100,0	2006681,00	100,0	2205767,00	100,0	199086,00	+9,9

Джерело: складено автором за даними звітності АТ «Житомирський маслозавод».

У 2021-2023 роках АТ «Житомирський маслозавод» демонструє стійке зростання доходів (табл. 2.4, рис. 2.4). Загальний дохід зріс із 1 749 184 грн у 2021 році до 2 205 767 грн у 2023 році (+199 086 грн, або 9,9% порівняно з 2022 роком). Основну частку доходів становить дохід від реалізації продукції, який збільшився на 170 914 грн (9,6%) у 2023 році та склав 88,3% у загальній структурі доходів. Інші операційні доходи виросли на 16,1% (13 135 грн) і досягли 94 617 грн, зберігаючи питому вагу 4,8%. Дохід від участі в капіталі зріс на 8,5% (2 254 грн), але його частка залишилася незмінною – 1,5%. Інші доходи збільшилися на 10,3% (12 783 грн), однак їх питома вага зменшилася до 5,4%. У структурі доходів переважає реалізація продукції, що свідчить про її ключову роль у фінансових результатах підприємства.

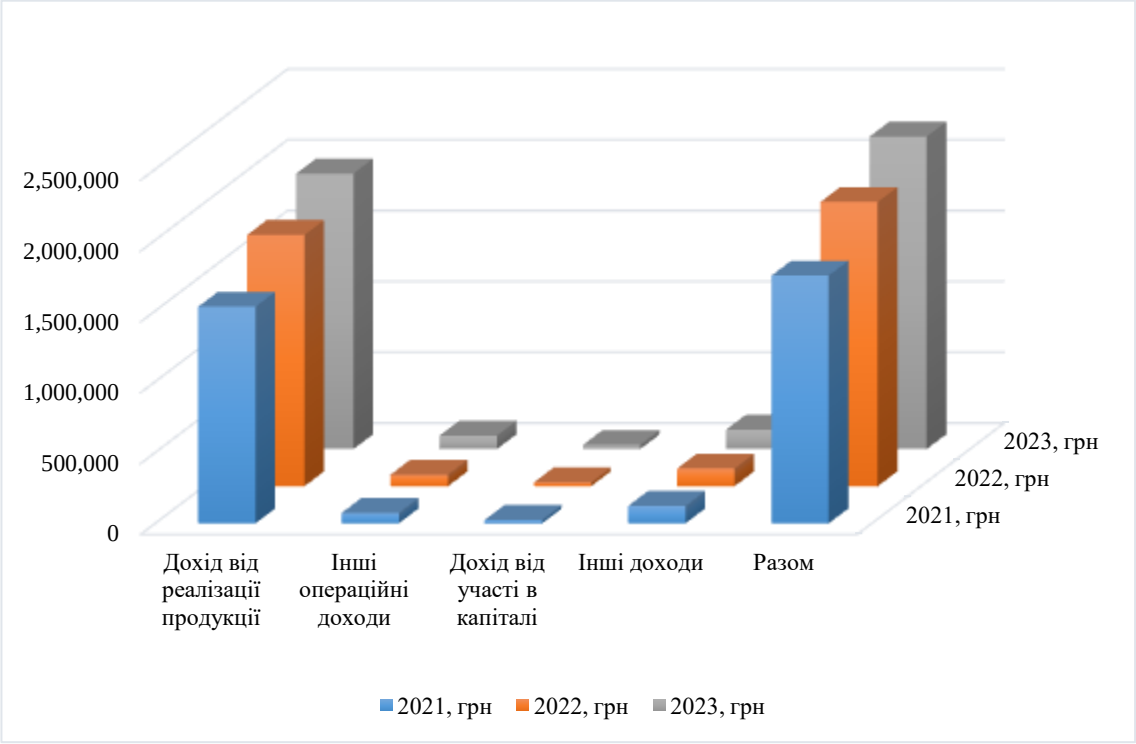

Рис. 2.4. Динаміка та структура доходів АТ «Житомирський маслозавод» за 2021-2023 рр.

Джерело: розроблено автором за даними звітності АТ «Житомирський маслозавод».

Аналіз динаміки та структури витрат АТ «Житомирський маслозавод» за 2021-2023 рр. (табл. 2.5, рис. 2.5.) показує важливі зміни у витратній частині підприємства, що можуть відобразитися на його фінансових результатах і ефективності. Загальна сума витрат компанії зросла на 19,7% у 2023 році порівняно з 2022 роком, з 2 093 369,00 грн до 2 505 526,00 грн.

Основним компонентом витрат, як і раніше, є собівартість реалізованої продукції. У 2021 році вона становила 80% загальних витрат, у 2022 році її частка зменшилась до 74,7%, а в 2023 році знову зросла до 76,7%. Це свідчить про зростання вартості виробництва продукції, яке відбувалося на фоні зростання доходів від реалізації. Собівартість реалізованої продукції збільшилася на 357 994,00 грн (22,9%), що вказує на підвищення витрат на матеріали, енергію чи трудові ресурси, пов’язані з виробництвом.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки та структури витрат АТ «Житомирський маслозавод» за 2021-2023 рр.

Показник	2021		2022		2023		Відхилення 2023/2022	
	грн	пито-ма вага,%	грн	пито-ма вага,%	грн	питома вага,%	грн	%
Собівартість реалізованої продукції	1899982,00	80,0%	1562642,00	74,7%	1919636,00	76,7%	357994,00	+22,9%
Адміністратив-ні витрати	75114,00	3,2%	70504,00	3,4%	93159,00	3,7%	22655,00	+32,2%
Витрати на збут	342400,00	14,4%	324652,00	15,5%	382717,00	15,3%	58065,00	+17,9%
Інші операцій-ні витрати	13204,00	0,6%	62318,00	3,0%	30029,00	1,2%	-32289,00	-51,8%
Фінансові ви-трати	45649,00	1,9%	69081,00	3,3%	79887,00	3,2%	10806,00	+15,7%
Інші витрати	193,00	0,01	172,00	0,01%	58,00	0,002%	-114,00	-66,3%
Разом	2376542,00	100%	2093369,00	100%	2505486,00	100%	412157,00	+19,7%

Джерело: складено авторами за даними звітності АТ «Житомирський маслозавод».

Адміністративні витрати виявилися стабільними, зростаючи на 32,2% у 2023 році порівняно з попереднім періодом. Збільшення адміністративних витрат на 22 655,00 грн може бути пов’язане з підвищенням зарплат, поліпшенням інфраструктури чи інших факторів, що сприяють зростанню витрат на управлінські потреби підприємства. Витрати на збут також зазнали зростання, але їх частка залишалася майже стабільною, зменшившись з 15,5% у 2022 році до 15,3% у 2023 році. Інші операційні витрати зазнали значних коливань: їх частка зросла з 0,6% у 2021 році до 3,0% у 2022 році, а в 2023 році знизилась до 1,2%. Фінансові витрати зросли на 15,7% у 2023 році порівняно з 2022 роком, і їх частка залишилася на рівні 3,2%.

Загалом, підприємство продовжує збільшувати свої витрати, але зміни в структурі витрат вказують на певну оптимізацію витрат, зокрема за рахунок зниження інших операційних витрат. Зростання собівартості та витрат на збут є нормальним процесом в умовах економічної нестабільності та інфляційних

процесів, однак збільшення адміністративних витрат може вимагати подальшого контролю для зниження їх темпів зростання в майбутньому.

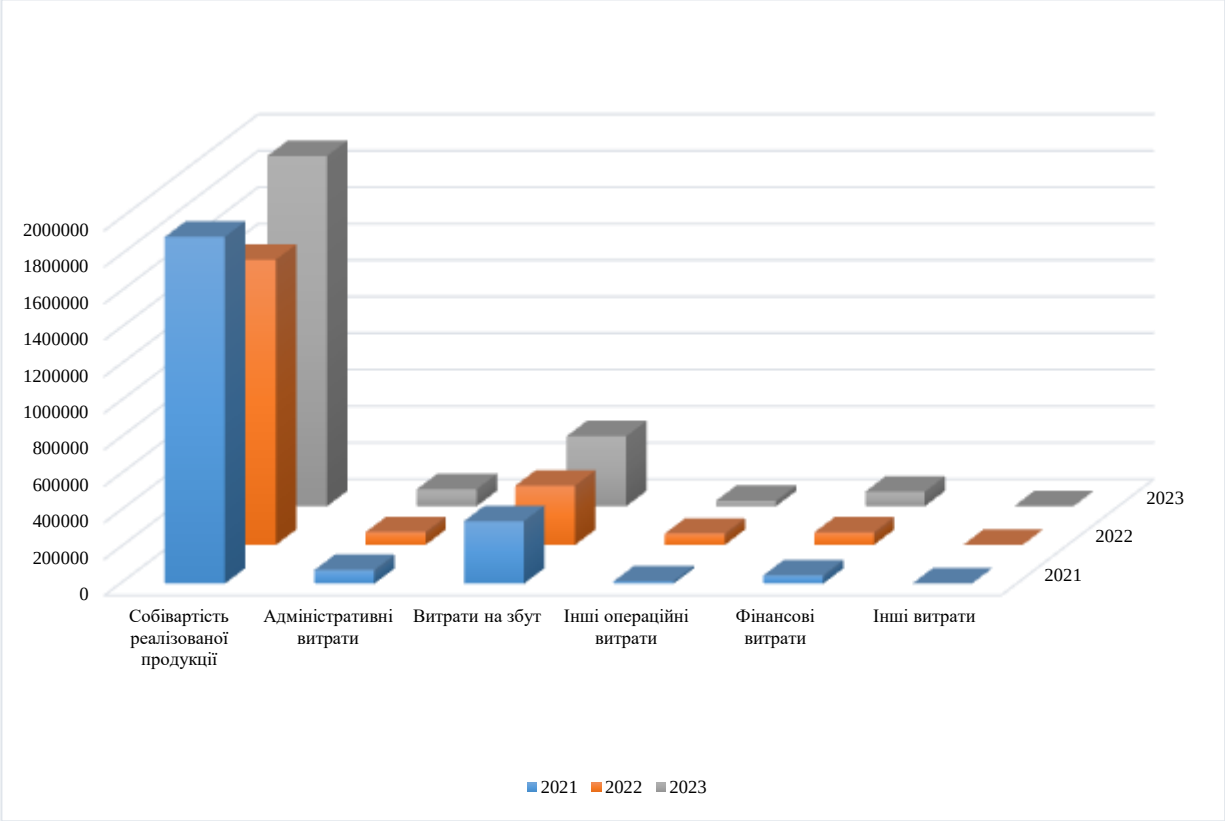

Рис. 2.5. Динаміка і структура витрат АТ «Житомирський маслозавод» за 2021-2023 рр.

Джерело: розроблено автором за даними звітності АТ «Житомирський маслозавод».

Важливою складовою є оптимізація контрольних процедур. Це включає вдосконалення системи внутрішнього контролю через розробку сучасних ризик-орієнтованих підходів. Завдяки цьому з'являється можливість зосереджуватися на найбільш критичних аспектах діяльності підприємства [6].

Таким чином, комплексний підхід до управління доходами та витратами дозволить підприємству не тільки підвищити ефективність своєї діяльності, але й забезпечити стабільність та конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі. Фінансові індикатори розподілу активів за станом ліквідності та зобов'язань за рівнем терміну погашення АТ «Житомирський маслозавод» у 2021-2023 рр. вказують на потребу перегляду стану фінансового управління,

оскільки розподіл активів та пасивів за групами вказує на вкрай незбалансований стан їх врівноваження за ліквідністю та термінами погашення.

Таблиця 2.6

Показники ліквідності АТ «Житомирський маслозавод» у 2021-2023 рр., %

Показник	2021	2022	2023	Нормативне значення	Абсолютне відхилення 2023 до 2021
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	11,07	12,45	13,22	більше 0,2	+2,15
Проміжний коефіцієнт ліквідності	25,24	34,50	42,88	0,6 - 0,8	+17,64
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	145,48	155,12	157,84	більше 2,0	+12,36
Коефіцієнт платоспроможності	137,20	140,25	145,75	Зростання	+8,55

Джерело: сформовано автором за даними АТ «Житомирський маслозавод».

Показники ліквідності АТ «Житомирський маслозавод» у 2021-2023 рр. вказують на позитивні зміни, зокрема, коефіцієнт абсолютної ліквідності зростає на 2,15%, проте все ще не досягає нормативного рівня (при нормативі 20%). Показники проміжної ліквідності, поточної ліквідності та платоспроможності також демонструють зростання, що вказує на покращення стану фінансової ліквідності підприємства.

Таблиця 2.7

Показники ділової активності АТ «Житомирський маслозавод» у 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення 2023 до 2021
Продуктивність активів	1,31	1,43	1,56	+0,25
Фондовіддача	2,09	2,18	2,32	+0,23
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3,48	3,60	3,80	+0,32
Тривалість обороту оборотних коштів	105	102	97	-8
Коефіцієнт оборотності запасів	10,09	9,75	9,00	-1,09
Тривалість обороту запасів	36	37	40	+4
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	35,73	37,00	40,00	+4,27
Тривалість обороту дебіторської заборгованості	10	11	9	-1
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	21,92	22,00	24,50	+2,58
Тривалість обороту кредиторської заборгованості	17	16	15	-2

Джерело: сформовано автором за даними АТ «Житомирський маслозавод».

Показники ділової активності АТ «Житомирський маслозавод» у 2021-2023 рр. демонструють позитивні зміни по більшості індикаторів, зокрема, зростання продуктивності активів та фондовіддачі.

Таблиця 2.8

Показники рентабельності АТ «Житомирський маслозавод» у 2021-2023 рр., %

Показник	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення 2023 до 2021
Рентабельність активів	7,75	8,25	9,00	+1,25
Рентабельність власного капіталу	10,67	11,50	12,30	+1,63
Рентабельність основного капіталу	12,41	13,10	13,50	+1,09
Рентабельність діяльності	5,94	6,20	6,50	+0,56
Продуктивність активів	1,31	1,43	1,56	+0,25
Продуктивність власного капіталу	1,80	2,00	2,15	+0,35
Продуктивність основного капіталу	2,09	2,18	2,32	+0,23

Джерело: сформовано автором за даними АТ «Житомирський маслозавод».

Показники рентабельності АТ «Житомирський маслозавод» у 2021-2023 рр. демонструють позитивні зміни, зокрема, зростання рентабельності активів, власного капіталу та основного капіталу, що вказує на покращення ефективності управління та відновлення конкурентної позиції компанії.

2.3. Узагальнення результатів аудиту доходів та витрат АТ «Житомирський маслозавод»

Аудиторський звіт за період з 2021 по 2023 роки підтверджує стабільний розвиток компанії, що відображається у фінансових звітах. Протягом цього періоду АТ «Житомирський маслозавод» демонструє позитивну динаміку в зростанні активів, капіталу та доходів, що свідчить про ефективне управління та стабільність компанії.

Результатами обов’язкового аудиту, призначеного загальними зборами акціонерів відповідно до протоколу №21 від 14.11.2023 р. У звіті щодо аудиту

консолідованої фінансової звітності зазначено обсяги проведеного аудиту та можливі обмеження, що виникли під час перевірки. Особлива увага була приділена суттєвим питанням аудиту, які мали значення для оцінки фінансової звітності компанії.

Під час проведення аудиту не було виявлено інших питань, які потребували розкриття відповідно до вимог Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Всі результати аудиту були узгоджені з інформацією, представленою у додатковому звіті для Наглядової ради. Компанія та ключовий партнер з аудиту залишаються незалежними згідно з вимогами міжнародних стандартів етики для бухгалтерів, і не було виявлено фактів, що могли б вплинути на їхню незалежність. Аудит, що проводився в рамках виконання вимог Рішення НКЦПФР, підтвердив відповідність фінансової звітності АТ «Житомирський маслозавод» чинним нормативним вимогам щодо розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників, структуру власності, склад і структуру фінансових інвестицій. Звіт також підтверджує відповідність інформації, що включається до звіту про корпоративне управління, вимогам законодавства України.

Основні результати аудиту фінансової звітності АТ «Житомирський маслозавод», проведеного ТОВ «БДО» [19], свідчать про стабільний фінансовий стан компанії з тенденцією до зростання активів, доходів і власного капіталу. Активи і зобов'язання підприємства показали позитивну динаміку. Необоротні активи зросли на 36%, з 44,675 тис. грн до 60,896 тис. грн, що вказує на збільшення інвестицій в основні засоби та капіталізацію частини незавершених капітальних інвестицій, що в свою чергу підвищує інвестиційну привабливість підприємства. Оборотні активи зросли на 47%, з 103,625 тис. грн до 151,796 тис. грн, що свідчить про збільшення запасів та дебіторської заборгованості, що може бути наслідком активізації виробничої діяльності та розширення ринку збуту. Короткострокові зобов'язання зросли на 47%, що може бути пов'язано з

збільшенням кредиторської заборгованості або залученням нових кредитів для покриття поточних фінансових потреб підприємства.

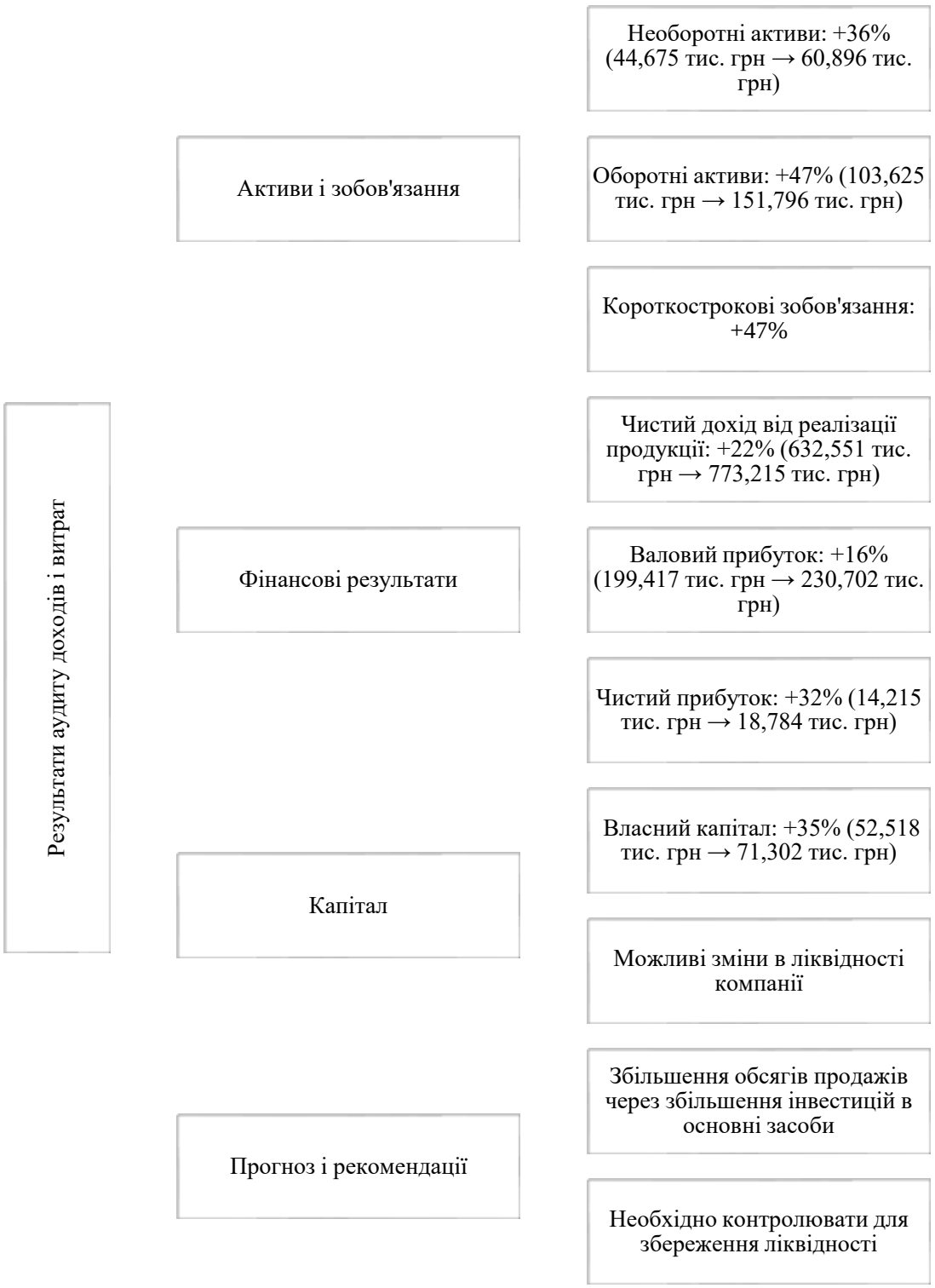

Рис. 2.6. Результати аудиту доходів та витрат АТ «Житомирський маслозавод»

Джерело: сформовано автором за даними АТ «Житомирський маслозавод» на основі аудиту ТОВ «БДО» [18].

Фінансові результати компанії також демонструють позитивну динаміку. Чистий дохід від реалізації продукції зріс на 22%, з 632,551 тис. грн до 773,215 тис. грн, що свідчить про зростання обсягів продажів і розширення ринків. Валовий прибуток зріс на 16%, з 199,417 тис. грн до 230,702 тис. грн, що є результатом підвищення ефективності операційної діяльності та управління витратами. Чистий прибуток компанії зріс на 32%, з 14,215 тис. грн до 18,784 тис. грн, що підтверджує високий рівень ефективності управлінських рішень і зростання прибутковості компанії.

Що стосується капіталу і зобов'язань, власний капітал підприємства зріс на 35%, з 52,518 тис. грн до 71,302 тис. грн, що свідчить про покращення фінансового стану компанії завдяки накопиченню прибутку. Однак короткострокові зобов'язання збільшилися на 47%, що потребує особливої уваги, оскільки це може вплинути на ліквідність компанії в майбутньому.

Аудит підтвердив стабільний фінансовий стан компанії з тенденцією до зростання активів та доходів. Прогнозується подальше збільшення прибутку при умові продовження інвестицій в основні засоби та збільшення обсягів продажів. Однак для збереження фінансової стабільності необхідно контролювати збільшення короткострокових зобов'язань, щоб не вплинути на ліквідність компанії в майбутньому.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Дохід підприємства є важливим інструментом ефективного розвитку, а пріоритетом розвитку підприємства є використання ефективних інструментів управління підприємством при здійсненні підприємницької діяльності, особливо при застосуванні методів управління прибутком та поліпшенні прибутковості підприємства.

В умовах відносин ринкових підприємство має прагнути не лише до отримання прибутку максимального, але і до раціонального його, використання. Такі цілі дозволять не тільки утримувати свої позиції на ринку, а і забезпечити розвиток сталий його виробництва за умов конкуренції [14].

Для покращення аналітичної та контрольної роботи в АТ «Житомирський маслозавод» важливо розробити комплексний підхід, який би забезпечив підвищення ефективності управління, зменшення ризиків та оптимізацію процесів контролю за фінансово–господарською діяльністю підприємства [36].

Автоматизація аналітичних процесів має на меті скоротити час і покращити точність фінансових аналізів. Це вимагає використання ERP-систем (систем управління підприємством), які інтегрують дані з різних джерел, дозволяючи оперативно отримувати інформацію про фінансовий стан компанії, а також проводити глибокий аналіз динаміки фінансових показників [9]. Важливим елементом є впровадження інструментів бізнес-аналітики (BI-систем), які можуть обробляти великі обсяги даних і допомагають керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення, орієнтуючись на показники рентабельності, продуктивності і тенденції на ринку.

Для забезпечення ефективності аналізу та контролю над доходами і витратами підприємства необхідно постійно підвищувати рівень кваліфікації співробітників. Це включає регулярні тренінги та навчальні програми для

працівників аналітичних та контрольних підрозділів, що дозволить їм ефективно користуватися новими програмними інструментами та методами аналізу. Крім того, варто заохочувати співробітників до сертифікації в галузі фінансового аналізу, що підвищить їх професіоналізм та забезпечить впровадження найкращих практик у контрольну діяльність. Оптимізація контрольних процедур є важливою частиною забезпечення належного контролю за витратами і доходами підприємства. Це включає вдосконалення системи внутрішнього контролю, зокрема шляхом розробки нових процедур, що відповідають сучасним вимогам.

Таблиця 3.1

Основні аспекти удосконалення аудиту та аналізу доходів та витрат підприємства

№ п/п	Напрями	Характеристика напряму вдосконалення аудиту і аналізу доходів та витрат
1	Впровадження сучасних аналітичних інструментів	Використання ERP-систем та BI-інструментів для автоматизації аналізу фінансових показників, зменшення часу на обробку даних та підвищення точності результатів.
2	Підвищення кваліфікації співробітників	Регулярні тренінги для працівників з використання сучасних програмних інструментів та методів аналізу для покращення ефективності роботи.
3	Оптимізація контрольних процедур	Вдосконалення внутрішнього контролю, використання ризик-орієнтованого аудиту для фокусування на найважливіших аспектах діяльності підприємства.
4	Розширення аналітичних досліджень	Аналіз рентабельності продукції та клієнтської бази для оптимізації асортименту і маркетингових зусиль, спрямованих на підвищення доходу.
5	Вдосконалення системи звітності	Автоматизація звітності для зменшення кількості ручної роботи, впровадження управлінської звітності для забезпечення оперативних рішень на всіх рівнях.
6	Розробка стратегії управління ризиками	Оцінка та управління фінансовими ризиками для забезпечення стабільності підприємства. Створення планів для нейтралізації ризиків.
7	Залучення зовнішніх консультантів	Проведення аудиту та аналізу діяльності підприємства зовнішніми консультантами для виявлення недоліків у системі контролю та удосконалення процесів.

Джерело: сформовано автором.

Одним із головних напрямів є використання методів ризик-орієнтованого аудиту, що дозволяє зосередитися на найбільш критичних аспектах діяльності

підприємства, зменшуючи витрати на менш ризиковані напрямки. Аналіз рентабельності продукції дозволяє підприємству визначити найбільш і найменш прибуткові види продукції, що є основою для оптимізації асортименту та максимізації прибутку. Аналіз клієнтської бази сприяє виявленню найбільш перспективних клієнтів та ринкових сегментів, що дозволяє орієнтувати маркетингові зусилля на підвищення обсягів продажу і зміцнення клієнтських відносин.

Оцінка та управління фінансовими ризиками є важливими для забезпечення стабільності підприємства. Це передбачає не лише виявлення потенційних ризиків, але й розробку планів для їхнього пом'якшення. Створення системи контролю за дотриманням законодавства є невід'ємною частиною стратегії управління ризиками, що допомагає уникнути штрафних санкцій та забезпечити довіру до фінансової інформації підприємства з боку державних органів та інвесторів.

Залучення зовнішніх консультантів для проведення аудиту та аналізу поточної системи контролю є важливим кроком до отримання об'єктивної оцінки і рекомендацій. Це дозволяє виявити недоліки в існуючих системах і внести зміни, спрямовані на покращення їх ефективності. Регулярне проведення зовнішніх аудитів не лише допомагає виявити слабкі місця, але й зміцнює довіру до фінансової звітності підприємства з боку інвесторів, кредиторів і державних органів.

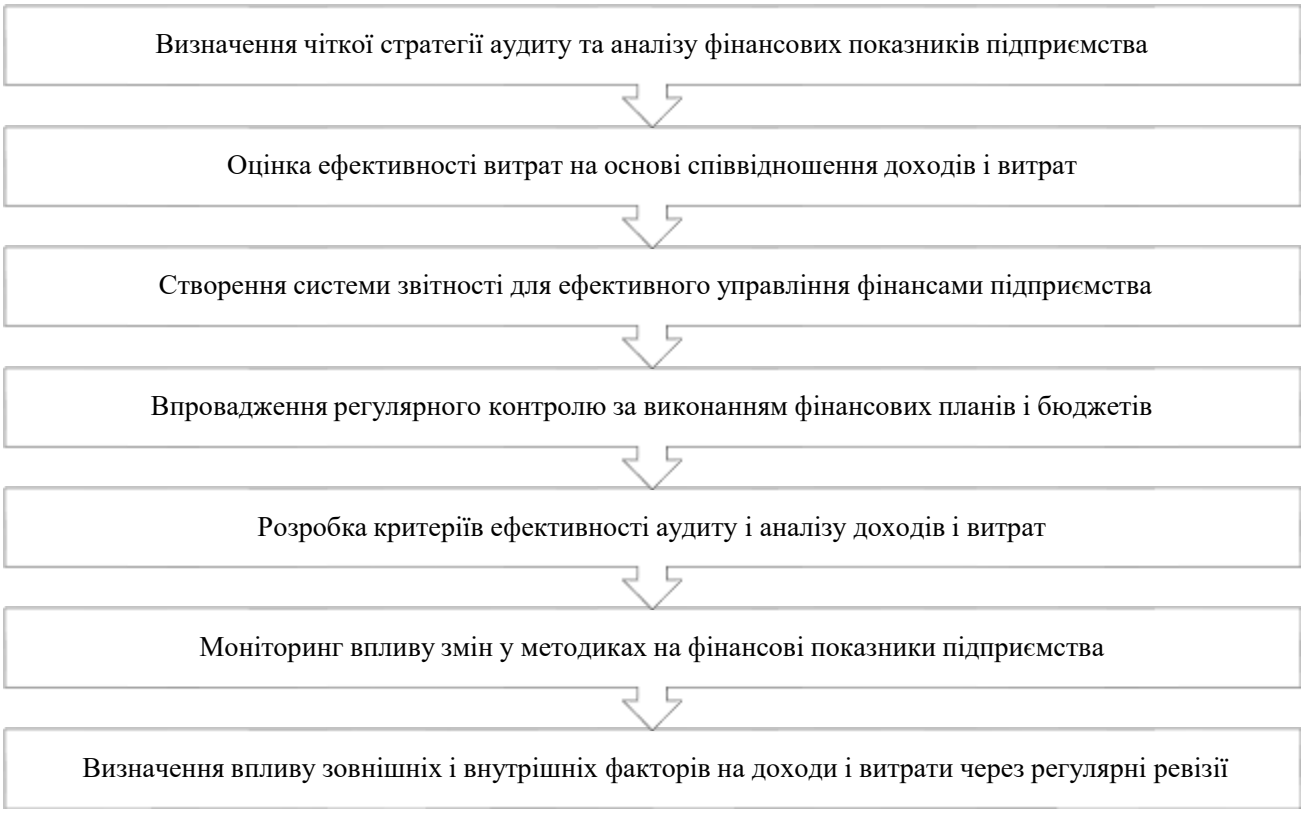

Рис. 3.1. Напрями удосконалення аудиту та аналізу доходів та витрат підприємства

Джерело: сформовано автором.

Таким чином, кожен з цих напрямів важливий для створення ефективної системи аудиту і контролю на підприємстві, що забезпечить стабільність і розвиток його фінансово-господарської діяльності. Впровадження цих пропозицій дозволить АТ «Житомирський маслозавод» підвищити ефективність аналітичної та контрольної роботи, забезпечити надійність фінансової звітності та зміцнити свої позиції на ринку.

Впровадження сучасних технологій є ключовим фактором для покращення аналітичної роботи на підприємстві, зокрема автоматизація та використання бізнес-аналітики забезпечують швидке та точне збирання і аналіз даних. Підвищення кваліфікації співробітників і їхнє навчання сучасним методам аналізу є необхідною умовою для ефективної роботи в сфері фінансового аналізу та аудиту. Оптимізація контрольних процедур сприяє

підвищенню ефективності використання ресурсів і зниженню ризиків через впровадження ризик-орієнтованого аудиту.

Розширення аналітичних досліджень дає можливість більш детально розуміти рентабельність і ефективність продукції, а також здійснювати точніше таргетування маркетингових зусиль. Удосконалення звітності через автоматизацію та адаптацію управлінських звітів сприяє ефективному прийняттю рішень на всіх рівнях управління підприємством. Управління ризиками є важливим аспектом, що забезпечує стабільність і розвиток підприємства за рахунок своєчасного виявлення та нейтралізації фінансових і юридичних ризиків. Залучення зовнішніх консультантів дозволяє забезпечити об'єктивність в оцінці фінансових процесів і підвищити довіру до фінансової звітності підприємства.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження АТ «Житомирський маслозавод» можна зробити низку важливих висновків і пропозицій, що стосуються ефективності управлінського обліку, контролю доходів та витрат, а також процесу аудиту фінансових результатів підприємства:

1. Класифікація доходів має велике значення для ефективного управління господарюючим суб'єктом. Правильно організований облік доходів дасть змогу швидше реагувати на зміни на ринку, що позитивно вплине на прийняття управлінських рішень і сприятиме стабільності підприємства. Прибуток є важливим індикатором ефективності підприємства. Він відображає фінансові результати, рівень продуктивності праці, а також забезпечує фінансову стабільність і можливість інвестування. Підприємства повинні враховувати цей показник при плануванні розвитку та прийнятті стратегічних рішень.
2. Термін «витрати» відображає вартісні виміри ресурсів, що використовуються для досягнення поставленої мети. Вони включають використання матеріалів, сировини та послуг, що є необхідними для виробництва продукції. Витрати підприємства повинні бути чітко класифіковані для правильного управлінського обліку та прийняття обґрунтованих рішень. Для ефективного управління діяльністю підприємства пропонується розширити класифікацію витрат, підпорядкувавши її кожній функції управлінського обліку. Це дозволить керівництву краще аналізувати та приймати рішення на основі деталізованих даних.
3. Аудит фінансових результатів є важливим елементом для прийняття управлінських рішень. Вивчення витрат і доходів допомагає виявити потенційні проблеми, оптимізувати процеси і забезпечити стабільність підприємства в умовах змінного ринку.

4. Для більш ефективного управління фінансовими результатами необхідно змінити організацію обліку витрат і доходів, а також вдосконалити форму звітності. Це дозволить керівникам підприємства оперативно отримувати інформацію, що дасть змогу швидше реагувати на зміни в економічній ситуації. Ефективне використання програми 1С дозволить знизити витрати на обробку даних, забезпечить точний розрахунок витрат і доходів, а також доступ до оперативної та неупередженої інформації для фінансових менеджерів і аудиторів.
5. Для забезпечення повноти та достовірності фінансової інформації необхідно впроваджувати відповідні процедури аудиту, які підтвердять правильність і точність звітності, що є важливим для прийняття правильних управлінських рішень.
6. Розрахунок основних показників господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод» за останні три роки, проведений на основі фінансової звітності, вказує на високий рівень фінансової стійкості підприємства. Підприємство демонструє позитивну динаміку фінансових результатів, зокрема, спостерігається зростання чистого прибутку. Показники рентабельності протягом аналізованого періоду покращуються, що свідчить про ефективне використання ресурсів та прибутковість. Це підтверджує здатність підприємства до стабільного розвитку та розширення виробництва в умовах змінюваного економічного середовища.
7. На АТ «Житомирський маслозавод» об’єктом обліку виступає дохід, що включає збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, що веде до зростання власного капіталу (окрім збільшення за рахунок внесків власників). Для обліку доходів використовуються облікові регістри, такі як журнали-ордери, аркуші-розшифровки. Дані про доходи від реалізації відображаються у журналі-ордері № 6, а також у звіті про фінансові результати. Підприємство також використовує первинні документи, зокрема рахунки-фактури, товарно-

транспортні накладні, платіжні вимоги, прибуткові касові ордери та банківські виписки для обліку доходів.

8. Методологічні засади формування інформації про доходи підприємства регламентуються П(С)БО 15 «Дохід», який є нормативною основою для перевірки фінансових результатів підприємства. Облік доходів на АТ «Житомирський маслозавод» ведеться на рахунках сьомого класу, зокрема на рахунку 70 «Доходи від реалізації», що призначений для узагальнення інформації про доходи від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, а також інших операційних доходів. Окрім того, для обліку інших фінансових доходів використовується рахунок 73 «Інші фінансові доходи», який відображає дивіденди, відсотки та інші доходи від фінансової діяльності. Облік інших доходів ведеться на рахунку 74 «Інші доходи», призначеному для доходів, що виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства.
9. Аудит доходів та витрат підприємства проводився ТОВ «БДО» у квітні 2024 року. За результатами аудиту фінансових та операційних показників АТ «Житомирський маслозавод» за 2021-2023 рр. було виявлено значне зростання витрат, зокрема на собівартість реалізованої продукції, адміністративні та витрати на збут. Загальні витрати підприємства збільшилися на 19,7% у 2023 році, що свідчить про зростання витрат на виробництво та збут продукції. Однак було зафіксовано позитивну динаміку доходів, що дозволяє зберігати фінансову стабільність. Зростання адміністративних витрат потребує уваги, оскільки це може вплинути на загальну ефективність підприємства. У той же час зниження інших операційних витрат вказує на можливість подальшої оптимізації витрат. Використання аналітичних процедур для оцінки фінансових результатів допомагає своєчасно виявити резерви підвищення ефективності діяльності. Застосування обмеженої сукупності ключових

параметрів для аналізу дасть змогу швидко виявити сильні та слабкі сторони підприємства.

На основі проведеного дослідження на прикладі даних АТ «Житомирський маслозавод», можна зробити низку важливих висновків і пропозицій, які стосуються процесу аудиту та аналізу доходів і витрат підприємства. Перш за все, якісна класифікація доходів відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління підприємством. Поточний аналіз структури та динаміки доходів дозволяє швидко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, що позитивно впливає на прийняття ефективних управлінських рішень і сприяє підвищенню фінансових результатів. Крім того, для підвищення ефективності управління витратами підприємства рекомендовано розширити їх класифікацію, відповідно до функцій управлінського обліку. Це забезпечить можливість управлінському персоналу підприємства отримати якісну інформацію для аналізу та прийняття обґрунтованих рішень.

У цілому, аналіз витрат і доходів дозволяє виявляти проблемні зони, оптимізувати господарські процеси та забезпечувати фінансову стабільність, навіть, в умовах кризи та війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакеренко Н. П. Управління витратами підприємства та їх облік на основі внутрішньо фірмової інформації. *Торгівля і ринок України.* У 3 т. Донецьк : ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2019. Т 3. С. 170–175.
2. Бичкова Н. В. Вплив якості корпоративного управління на ефективність діяльності компаній Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 45. С. 3–7.
3. Божидарнік Т. В. Молокопродуктовий підкомплекс як важливий фактор забезпечення продовольчої безпеки країни. Агросвіт. 2019. № 18. С. 32- 37
4. Болюх М. А. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2003. 480 с.
5. Бруслиновська І.В., Матвійчук В.І. Теоретичні аспекти формування фінансової стратегії підприємства. *Економіка і організація управління.* 2018. Вип. 3. С. 100–111.
6. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник/ Вид. 2-е, доп. і перероб. Житомир: ЖІТІ, 2000. 640 с.
7. Вечорка Т. Аналіз витрат підприємства. Економічний вісник університету. 2010. № 16. С. 92–98.
8. Воронін О. Визначення показників економічної ефективності виробництва на основі модифікації ресурсного підходу. *Економіка України.* 2017. № 10. С. 29–37.
9. Воронко О.С. Особливості SWOT–аналізу в управлінні підприємством. *Розвиток соціально-економічних систем в геоекономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування*: матеріали міжнар. наук.–практ. конф. 11–12 травня 2020 р.(ТНТУ ім. І.Пулюя, м. Тернопіль). Тернопіль: ФОП Паляниця В.А. 2020. С.57–58.
10. Гайдук І.С. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. Економічний вісник університету. 2021. Вип. 28/1. С. 33–40.

11. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws (дата звернення: 26.02.2024).
12. Гришко Н. В. Управління витратами підприємства: теорія та практика. Київ : КНЕУ, 2004. 364 с.
13. Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. Вінниця: ВНТУ, 2017. 143 с.
14. Єпіфанова І. Ю. Оцінювання ризику стратегій розвитку підприємств молочної галузі. Економіка та суспільство. 2019. Вип. 13. С. 428–434.
15. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 44–52.
16. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text (дата звернення: 27.12.2024).
17. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 27.12.2024).
18. Звіт незалежного аудитора Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку та Власникам і Керівництву АТ «Житомирський маслозавод» / ТОВ «БДО». URL: https://www.ztm.ho.ua/files/Audit_2023.pdf (дата звернення: 25.08.2024).
19. Звіт незалежного аудитора Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку та Власникам і Керівництву АТ «Житомирський маслозавод» / ТОВ «БДО». URL: https://www.ztm.ho.ua/files/Audit_2023.pdf (дата звернення: 25.08.2024).
20. Іванчук Н.В. Звітність підприємств: навчальний посібник. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 208 с.
21. Івахненко В. М. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 407 с.

22. Івченко Л. В. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та методичне забезпечення. Фінанси, облік і аудит. 2017. Вип. 1. С. 197–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2017_1_17.
23. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Видання 2–ге. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 456 с.
24. Лист Міністерства фінансів України № 35210-06-5/37175 від 29.12.2027 р. «Про правила обов'язкового та добровільного застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» / Міністерство фінансів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3521201-17#Text (дата звернення: 25.04.2024).
25. Лозова Т. І. Моделювання маркетингової системи корпоративного управління компанії та ефективність її впровадження. Економіка та 72 держава. 2021. № 2. С. 29–34.
26. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. Тернопіль:, ТНЕУ. 2018. 304 с.
27. Ляліна Н. С. Діагностика фінансового стану підприємства. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. 2014. №6. С.118–124. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vkhnau_ekon_2014_6_20.pdf
28. Макаренко А.П. Організація і методика аудит : навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2019. 190 с.
29. Міжнародні стандарти аудиту. URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=3482 (дата звернення: 26.12.2024).
30. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг : Видання 2018 року. URL: https://ifacweb.blob.core.windows.net/publicfiles/2024-01/2018%20IAASB%20HB_Volume%201_Ukranian_Secure.pdf (дата звернення: 10.09.2024).

31. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf (дата звернення: 26.12.2024).
32. Найденко О.Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства. Вісник Східноукраїнського нац. ун–ту ім. В. Даля. 2019. № 2(84). С. 162–170.
33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 28 жовтня 2013 р. № 336/22868. URL: http://zakon4.rada.gov.ua. (дата звернення: 22.06.2024).
34. Німченко В. М. Практичні аспекти оцінювання ефективності управління підприємством комплексу комунальних послуг. Економічна наука. 2019. № 4. С. 245–255.
35. Отенко І. П. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 156 с.
36. Офіційний сайт АТ «Житомирський маслозавод» – компанія «Рудь». URL: https://rud.ua/company/about/ (дата звернення: 22.05.2024)
37. Підхомний О.М. Діагностика фінансового стану підприємства. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2019. Вип. 23. С. 234–237.
38. Пілецька С. Т. Оцінка фінансово–економічного стану підприємства в системі актикризового управління. Тернопільський національний економічний університет. 2019. С. 139–145.
39. Податковий кодекс України № 2755-VI від 11.12.2024 р. / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
40. Податковий кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 26.12.2024).

41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затв. Наказом МФУ від 29.11.99 р. № 290. URL: http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO 15.aspx (дата звернення: 22.05.2024)
42. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. Наказом МФУ від 31.12.99 р. № 318 URL: http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO16.aspx
43. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. Наказом МФУ від 31.12.99 р. № 318 URL: http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO16.aspx (дата звернення: 25.12.2024).
44. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1, 3, 15. URL: https://kodeksy.com.ua/buh/psbo.htm (дата звернення: 26.12.2024).
45. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань / Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: http://zakon4.rada.gov.ua. (дата звернення: 12.04.2024).
46. Порядок подання фінансової звітності / Постанова Кабінету Міністрів від 28 лютого 2000 р. № 419. URL: http://zakon4.rada.gov.ua. (дата звернення: 25.04.2024).
47. Саприкін В. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 312 с.
48. Терещенко В. С. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2000. 230 с.
49. Britton E., Waterston C. Financial Accounting. London: Pitman Publishing, 1993. 528 p.
50. Waterston C. Cost Accounting: Planning and Control. New York: Macmillan, 1965. 425 p.
51. Weitzman M. L. The Share Economy: Conquering Stagflation. Harvard University Press, 1984. 213 p.